

מאת מכון ממרא - כל הזכויות שמורות

[/https://mechon-mamre.org](https://mechon-mamre.org)

מסכת תענית פרק א

דף א,א פרק א הלכה א משנה מאימתי מזכירין גבורות גשמים ר' אליעזר אומר מ"ט הראשון של חג. ורבי יהושע אומר מ"ט האחרון א"ר יהושע הואיל ואין הגשמים סימן ברכה בחג למה הוא מזכיר אמר לו רבי אליעזר אף הוא אינו אומר אלא משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו אמר לו אם כן לעולם יהא מזכיר :

דף א,א פרק א הלכה א גמרא טעמיה דר' אליעזר ע"י שארבעת מינין הללו גדילים על המים לפיכך הן באין פרקליטין למים. ד"א בשעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו הוא תובע פרסו ממנו אמר לו ר' יהושע והלא משעה שהעבד משמש את רבו כל צורכו ורוח רבו נוחה הימינו הוא תובע פרנסתו ממנו ד"א אין העבד תובע פרסו אלא סמוך לפרסו. תני ר' ליעזר אומר משעת נטילת לולב ר' יהושע אומר משעת הניחו. על דעתיה דהדין בתרייא היא דעתיה דר' ליעזר קדמייתא היא דעתיה אחרייתא מחלפא שיטתיי דר' יהושע תמן הוא אמר מ"ט האחרון והכא הוא אמר משעת הניחו. א"ר מנא שכל היום כשר ללולב. ויזכיר מבערב לית כל עמא תמן ויזכיר בשחרית

דף א,ב פרק א הלכה א גמרא אף הוא סבור שמא הזכירו מבערב והוא הוי מדכר מכיון דהוא חמי לון דלא מדכרין בקדמייתא ומדכרין באחרייתא אף הוא יודע שלא הזכירו מבערב. א"ר ר' חייה בר מרייא הכין הוה ר' יונה אביך הוי בה. ר' חגיי בשם ר' פדת אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור. ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי בשליח ציבור הדבר תלוי. א"ר מנא

קומי ר' חגי מה ופליג א"ל לא. דא דאת אמר בשליח ציבור הדבר תלוי יחיד אם רצה להזכיר מזכיר בטל ודא דאת אמר אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר שליח ציבור בגשם. קמון לצלותא כמי שהזכיר שליח ציבור. כשם שתחיית המתים חיים לעולם כך ירידת גשמים חיים לעולם. ר' חייה בר בא שמע לן מן הדא (הושע ז) יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מצאו. כתיב (מלכים א יז) ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי. ר' ברכיה אמר רבי יוסה ורבנין חד אמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו מאן דאמר על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו מן הדין קרייא (מלכים א יח) לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה מאן דאמר בין על הטל בין על המטר נשמע לו איכן הותר נדרו של טל א"ר תנחום אדרעיא סברין מימר נדר שהותר מכללו הותר כולו. אית דבעי מימר בבנה של צרפית (מלכים א יז) ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלהי הגם אל האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה. א"ר יהודה בר פזי לאחד שגנב נרתיקו של רופא עם כשהוא יוצא נפצע בנו חזר אצלו ואמר לו אדוני הרופא רפא את בני אמר לו לך והחזי את הנרתיק שכל מיני רפואות נתונין בו ואני מרפא את בנך כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאלוהו

דף ב, א פרק א הלכה א גמרא לך והתר נדרו של טל שאין המתים חיים אלא בטללים ואני מחיה בנה של צרפית. ומניין שאין המתים חיים אלא בטללים שנאמר (ישעיהו כו) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל מהו וארץ רפאים תפיל א"ר תנחום אדרעיא וארעא תפקידה תפלט. ר' יעקב דכפר חנן בשם רשב"ל בשעה שעשה אברהם זקינם את רצוני נשבעתי לו שאיני מזיז

טל מבניו לעולם מה טעמא (תהילים קי) נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם וכתוב תמן (שם) לך טל ילדתך. א"ר יודה בר פזי בדייתיקי נתתיו לאביהם (בראשית כ) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו'. א"ר שמואל בר נחמן בשעה שישראל באין לידי עבירות מעשים רעים הגשמים נעצרין והן מביאין להן זקן אחד כגון ר' יוסי הגלילי והוא מפגיע בעדם ומיד הגשמים יורדין אבל הטל אינו יורד בשביל בריה מה טעמא (מיכה ה) אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. רבי זעירה בשם ר' חנינה היה עומד בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו והא תני בטל וברוחות לא חייבו חכמים הלזכיר אם רצה להזכיר מזכיר. לא דמי ההוא דמיקל להיא דלא מצלי ולא מיקל. בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו והא תני אם לא שאל בברכת השנים או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו. בהוא דלא אדכר לא טל ולא מטר. ר' זעירה בשם רב חונה לא שאל בברכת השנים אומרה בשומע תפילה ודכוותה אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים אומרה בשומע תפילה מה אם שאלה שהיא מדוחק אומרה בשומע תפילה אזכרה שהוא מריוח לא כל שכן והא תני לא שאל בברכת השנים או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו. אמר רבי אבמרי אחוי דר' יוסי בשלא אמרה בשומע תפלה. איכן הוא חוזר

דף ב,ב פרק א הלכה א גמרא ייבא כיי דאמר רבי שמעון בר בא בשם רבי יוחנן בראש חדש אם עקב את רגליו חוזר לכתחילה ואם לאו חוזר לעבודה וכא אם עקר את רגליו חוזר לכתחילה ואם לאו חוזר לשומע תפלה. בנינוה צרכון למיעבד תענית בתר פסחא אתון ושאלון לרבי אמר לון ר' לכו ועשו ובלבד שלא תשנו מטביעה של תפילה. היכן הוא אומרה ר' ירמיה סבר מימר אומרה בשומע תפילה א"ל רבי יוסי לא אמר רבי זעירה בשם רב חונה לא שאל בברכת השנים או שלא

הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים אומרה בשומע תפלה. ואמר לון רבי לכו ועשו ובלבד שלא תשנו מטביעה של תפלה. על דעתיה דר' יוסי היכן הוא אומרה בשש שהוא מוסיף עד כדון ציבור שיש לו שש יחיד שאין לו שש אמר רבי חנינא לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה יחיד תובע צרכיו בשומע תפלה ואלי צרכיו הם. תני נתפלל ואינו יודע מה הזכיר. א"ר יוחנן כל לי יום חזקה מה שהוא למוד הזכיר מיכן והילך מה שצורך יזכיר. ר' בא בשם ר' חונה ב' ימים טובים של גליות מזכיר בשחרית ואינו מזכיר במוסף מנחה בשחרית וערבית במוסף. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר בגולה לא נהגו כן אלא עד ששים יום בתקופה. שמואל אמר הלכה כחנניה בן אחי ר' יהושע ותני כן בד"א בחוצה לארץ אבל בארץ ישראל הכל לפי הזמן הכל לפי המאורע הדא דתאמר בגשם אבל בטל אם רצה להזכיר כל ימות השנה מזכיר. א"ר יהושע הואיל ואין הגשמים סימן ברכה בחג למה הוא מזכיר אמר לו רבי אליעזר אף הוא אינו אומר אלא משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו. בעונתן הן חביבין כתחיית המתים. א"ר יוסה ותמיה אנא היך רבנן מדמיי ירידת גשמים לתחיית המתים ולא דמייא בעי בר נשא ייחון מיתייא כל אימת לא בעי בר נשא ייחות מטרם כל אימת אמרו לו אייכ לעולם יהא מזכיר. מחלפה שיטתיה

דף ג, א פרק א הלכה א גמרא דר' ליעזר מחלפה שיטתיה דר' יהושע דאיתפלגון רבי ליעזר אומר אם אין ישראל עושין תשובה אין נגאלין לעולם שנאמר (ישעיהו ל) בשובה ונחת תושעון אמר לו רבי יהושע וכי אם יעמדו ישראל ולא יעשו תשובה אינן נגאלין לעולם אמר לו ר"א הקב"ה מעמיד עליהן מלך קשה כהמן ומיד הן עושין תשובה והן נגאלין מ"ט (ירמיהו ל) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע אמר לו רבי יהושע והא כתיב (ישעיהו נה) חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו. מה עבד לה ר' ליעזר. תשובה כמה דאת אמר (משלי ז)

צרור הכסף לקח בידו וגוי אמר לו ר' יהושע והא כתיב (ישעיהו ס) אני ה' בעתה אחישנה. מה עבד לה ר' ליעזר. תשובה כמה דאת אמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה וגוי. רבי אחא בשם ר"י בן לוי אם זכיתם אחישנה ואם לאו בעתה כיון שאמר לו ר' יהושע (דניאל יב) וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה איסתלק ר' ליעזר. מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים מתוך הקץ מתוך צרה מתוך צווחה מתוך זכות אבות מתוך תשובה. מתוך הקץ הדא ה"ד (שמות ב) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו. מתוך צרה וישמע אלהים את נאקתם. מתוך צווחה ויזכור אלהים את בריתו. מתוך זכות אבות וירא אלהים את בני ישראל. מתוך תשובה וידע אלהים. מתוך הקץ וכן הוא אומר (דברים ד) בצר לך מתוך צרה. ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושב' מתוך תשובה. כי אל רחום ה' אלהיך מתוך רחמים. לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך מתוך זכות אבות. וכ"ה אומר (תהילים קו) וירא בצר להם מתוך צרה. בשמעו את רנתם מתוך צווחה. ויזכור להם בריתו מתוך זכות אבות. וינחם כרוב חסדיו מתוך תשובה. ויתן אותם לרחמים מתוך רחמים. חד בר נש הוה איחא בלישניה אתא לגבי רבי יוחנן גבי ר' חנינה א"ל איזיל תהי בך ולעי באורייתא דכתיב (משלי טו) מרפא לשון עץ חיים. אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו בספרו של רבי מאיר מצאו כתוב (ישעיהו כא) משא דומה משא רומי אלי קרא משעיר אמר רבי יוחנן אלי קורא מפני שעיר. אמר ר' שמעון בן לקיש אלי מאיכן נזדווג לי משעיר אמר רבי יהושע בן לוי אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך אמור לו בכרך הגדול שבאדום מה טעמא אלי קורא משעיר. תני ר' שמעון בן יוחי בכל מקום שגלו ישראל גלת השכינה עמהן גלו למצרים וגלת השכינה עמהן מה טעמא (שמואל א ב) הנגלה

נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה גלו לבבל וגלת שכינה עמהן מה טעמא (ישעיהו מג) למענכם שלחתי בבלה גלו למדי וגלת השכינה עמהן מה טעמא (ישעיהו מט) ושמתי כסאי בעילם ואין עילם אלא מדי כמה דאת אמר (דניאל ח) ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה גלו ליון וגלת השכינה עמהן מה טעמא (זכריה ט) ועוררתי בניך ציון על בניך יון גלו לרומי וגלת השכינה עמהן

דף ג,ב פרק א הלכה א גמרא מה טעמא (ישעיהו כא) אלי קורא משעיר שומר מה מלילה אמרו ישראל לישעיה רבינו ישעיה מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה אמר להן המתינו לי עד שנשאל כיון ששאל חזר אצלן אמרו לו שומר מה מליל מה מילל שומר העולמים אמר להן (שם) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אמרו לו וגם לילה אמר להן לא כשאתם סבורים אלא בוקר לצדיקים ולילה לרשעים בוקר לישראל ולילה לעכו"ם אמרין ליה אימת אמר לון אימת דאתון בעיי הוא בעי אם תבעיון בעיו אמרו לו מי מעכב אמר להן תשובה שובו אתיו. ר' אחא בשם ר' תנחום בי ר' חייה אילו ישראל עושין תשובה יום א' מיד היה בן דוד בא מ"ט (תהילים צה) היום אם בקולו תשמעו א"ר לוי אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא מאי טעמא (שמות טז) ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' וגומר חד יום. ואומר (ישעיהו ל) בשובה ונחת תושעון בשובה ונייח תתפרקון:

דף ג,ב פרק א הלכה ב משנה אין שואלין את הגשמים אלא סמוך לגשמים רבי יהודה אומר העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר והראשון אינו מזכיר. ביום טוב הראשון של פסח הראשון מזכיר והאחרון אינו מזכיר עד אימתי שואלין ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח ר"מ אומר עד שיצא ניסן שנאמר (יואל ב) ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון:

דף ג,ב פרק א הלכה ב גמרא א"ר יוחנן הלכה כרבי יודה שאמר משום ר' יהודה בן בתירה. ר' אבון בשם ר' יוחנן טעמא דר' יודה כדי שיצאו המועדות בטל מפני שהטל סימן יפה לעולם. מחלפה שיטתיה דר' יודה תמן הוא אמר העובר לפני התיבה ביו"ט האחרון של חג האחרון מזכיר והראשון אינו מזכיר והכא הוא אמר הכין. חדא בשם גרמיה וחדא בשם רבי יודה בן בתירה. מן מה דאמר ר' יוחנן הלכה כר' יודה שאמר משם ר' יודה בן בתירה. ואמר רבי אבון בשם רבי יוחנן טעמא דר' יודה כדי שיצאו המועדות בטל מפני שהטל סימן יפה לעולם הא הדא אמרה קדמייתא בשם גרמיה ותינייתא בשם ר' יודה ב"ב. בעון קומוי או נימר כאן להזכיר כאן לשאלה אמר לון הלכה מקום

דף ד,א פרק א הלכה ב גמרא שמזכירין שואלין. אמר רבי יוסה לרבי חנייה אחוי דרב הושעיה נהיר את כד הוינן קיימין קומי חנותיה דרב הושעיה חביבך עבד רבי זעירה ושאלין ליה ואמר עוד אנא היא צריכה לי עבר ר' יסא ושאלנן ליי ואמר עוד אנא היא צריכא לי ובסופה את מציית ליה ואמר לא שנייא הלכה מקום שמזכירין שואלין. ר' חייה בר בא אתא מן צור ואמר מן שמיה דר' יוחנן הלכה מקום שמזכירין שואלין. ר' אחא דרש בבית מדרשא ר' ירמיה דרש בכנישתא דבולי הלכה מקום שמזכירין שואלין והא תנינן בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים א"ר תנחום בר חייה בשעת המקדש שאני. תני א"ר יודה לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים והאילן עושה לי"ב חדש אבל לעתיד לבא התבואה עושה לחדש אחד והאילן עושה לשני חדשים מה טעמא (יחזקאל מז) לחדשיו יבכר. ר' יוסי אומר לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים והאילן עושה לשנים עשר חדש אבל לעתיד לבא התבואה עושה לט"ו יום והאילן עושה לחדש אחד שכן מצאנו שעשת התבואה בימי יואל לחמשה עשר יום וקרוב העומר ממנה מה טעמא (יואל ב) ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם כי נתן לכם את

המורה לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון. מה מקיים ר' יוסה טעמא דר' יודה לחדשיו יבכר. בכל חדש וחדש יהא מבכר:

דף ד, א פרק א הלכה ג משנה בג' במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר בז' בו חמשה עשר יום אחר החג כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת:

דף ד, א פרק א הלכה ג גמרא מתניתא דר' מאיר דתני אי זהו זמנה של רביעה ר' מאיר אומר הבכירה בשלשה והבינונית בשבעה והאפילה בשבעה עשר ר' יהודה אומר הבכירה בשבעה והבינונית בשבעה והאפילה בעשרים ושלשה. ר' יוסה אומר הבכירה ביי"ז והבינונית בעשרים ושלשה והאפילה בשלשים יום שכן מצאנו שאין היחידים מתחילין להתענות אלא בראש חדש כסליו. א"ר אבמרי אחוי דר' יוסי הכל מודים בשבעה עשר שהיא זמן כימא לשקע שבו ירד מבול לעולם מה טעמא (בראשית ז) ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה. ר' אבא בר זמינא ר' לעזר בשם ר' הושעיה הלכה כמי שהוא אומר בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים. ולמה לא אמר כר"מ אית תניי תני ומחליף. וכמה גשמים ירדו ויהא אדם צריך לברך ר' חייה בשם ר' יוחנן בתחילה כדי רביעה ובסוף כדי שידוחו פני הקרמיד ר' ינאי בי ר' ישמעאל בשם רשב"ל בתחילה כדי רביעה ובסוף כדי שתשרף המגופה. ויש מגופה נשרית אלא רואין אותה כאילו היא שרויה. רבי יוסה בשם רב יהודה רבי יונה רב יהודה בשם שמואל בתחילה כדי רביעה ולבסוף אפילו כל שהוא. ר' יוסה בשם ר' זעירה

דף ד, ב פרק א הלכה ג גמרא להפסק תענית נאמרה. רבי חזקיה ורבי נחום ורב אדא בר איכומה הוון יתיבון אמר רבי נחום לרב אדא בר איכומא לא מסתברא לברכה נאמרה א"ל אין. א"ל ולמה אמרת ליה דאי נהיג בשיטת רביה. אמר ר' מנא ר' חזקיה מני רביה א"ל זעירא א"ל אף אנן אמרין ר' יוסה בשם ר'

זעירה להפסק תענית נאמרת. רב יהודה בר יחזקאל אמר הכין הוה יחזקאל אבא מברך על ירידת גשמים יתגדל יתקדש יתברך יתרום שמך מלכנו על כל טיפה וטיפה שאת מוריד לנו שאת ממניען זו מזו שנאמר (איוב לו) כי יגרע נטפי מים יזקו מטר לאדו כמה דאת אמר (ויקרא כ) ונגרע מערכך. א"ר יודן אבוי דר' מתנה ולא עוד אלא שהוא מורידן במדה שנאמר (איוב כח) ומים תכן במדה. ר' יוסה בר יעקב סלק מבקרה לר' יודן מיגדליא עד דהוא תמן נחת מיטרא קליה שמע אמר אלף אלפים אנו חייבין להודות לשמך מלכנו על כל טיפה וטיפה שאת מוריד לנו שאת גומל טובה לחייבים א"ל הדא מן לך א"ל הכין היה ר' סימון ר' מברך על ירידת גשמים. וכמה גשמים ירדו ויהא בהם כדי רביעה מלא כלי מחזיק שלש טפחים דברי ר"מ ר' יהודה אומר בתחילה טפח ובשנייה טפחיים ובשלישית ג' טפחים. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר אין לך טפח שהוא יורד מלמעלן שאין הארץ מעלה טפחיים כנגדו ומה טעם (תהילים מב) תהום אל תהום קורא לקול צנוריק. אמר רבי לוי המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות מה טעמא (ישעיהו מה) תפתח הארץ ויפרו ישע תפתח ארץ כנקיבה הזאת שהיא פותחת לפני הזכיר ויפרו ישע זו פריה ורביה וצדקה תצמיח זו ירידת גשמים אני ה' בראתיו לכך בראתיו לתיקונו וליישובו של עולם. רבי אחא ותני לה בשם רבן שמעון בן גמליאל ולמה נקרא שמה רביעה שהיא רובעת את הארץ. רבי חנינה בריקה בשם רב יהודה שורשי חיטה בוקעין בארץ חמשים אמה שרשי תאינה רכין בוקעין בצור א"כ מה יעשו שרשי חרוב ושרשי שקמה אמר רבי חנינה אחת לשלשים יום התהום עולה ומשקה אותה מ"ט (ישעיהו כז) אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר מלמד שאין הארץ שותה אלא לפי חיסומה. תני אם היתה השנה חסירה נותנין לה חסרונה וא"ל הולכין אחר סידרה דברי ר' שמעון בן גמליאל ר' אומר לעולם הולכין אחר סידרה

דף ה,א פרק א הלכה ג גמרא אם היתה השנה מעוברת הולכין אחר עיבורה. מחלפא שיטתיה דר' תמן הוא אמר אחר סידרה וכא הוא אמר אחר עיבורה. ר"ז ר' יסא רבי שמואל בר רב יצחק ומטי בה בשם ר' יוחנן לבסוף נצרכה:

דף ה,א פרק א הלכה ד משנה הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו היחידים מתענין אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

דף ה,א פרק א הלכה ד גמרא אלו הם היחידים אלו שהן מתמנין פרנסין על הציבור. מכיון שהוא מתמנה פרנס על הציבור הוא מתפלל ונענה אלא מכיון שהיא מתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן כדאי הוא מצלייא ומתענייא. חד בר נש הוה מפיק מעשרוי כתיקנן א"ל ר' מנא קום אמור (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית. חד בר נש אתא גבי חד מן קריבוי דר' ינאי א"ל ר' זכה עמי א"ל ולא הוה לאביך פריטין א"ל לא. א"ל גבי אינון ומפקדין א"ל שמעית עליהון דאינון סרקין א"ל כדאי את מצלייא ומתענייא. איתחמי לרבנן פלן חמרא יצלי ומיטרא נחת שלחין רבנן ואייתוניה אמרון ליה מה אומנד אמר לון חמר אנא אמרין ליה ומה טיבו עבדת אמר לון חד זמן אוגרת חמרי לחדא איתה והוות בכייה גו איסרטה ואמרית לה מה ליך אמרה לי בעלה דהיא איתתא חביש ואנא בעיית מיחמי מה מיעבד ומפניניי וזבנית חמרי ויהבית לך טימיתיי ואמרית לה הא ליך פניי בעליך ולא תחטיי אמרין ליה כדאי את מצלייא ומתענייא. איתחמי לרבי אבהו פנטקקה יצלי ואתי מיטרא נחית מיטרא שלח ר' אבהו ואייתיה שא"ל חמר עבין ההוא גוברא עביד בכל יום מוגר זנייתה משפר

דף ה,ב פרק א הלכה ד גמרא תייטרון מעיל מניהון לבני מטפח ומרקד קדמיהון ומקיש בבבויא קדמיהון. א"ל ומה טיבו עבדת א"ל חד זמן הוה ההוא

גברא משפט תייטרוון אתא חדא איתא וקמת לה חורי
עמודא בכיי ואמרית ליה מה ליך ואמרה לי בעלה
דההיא איתתא חביש ואנא בעיא מיחמי מה מעביד
ומפנינה וזבנת ערסי ופרוס ערסיי ויהבית לה טימיתיה
ואמרת לה הא ליך פניי בעליך ולא תיחטיי א"ל כדיי
את מצלייא ומתעניא. איתחמי לרבנן חסידא דכפר
אימי יצלי ומיטרא נחת סלקין רבנן לגביה אמרה לון
בני בייתיה בטורא הוא יתיב נפקון לגביה אמרון ליה
אישר ולא אגיבון. יתב מיכול ולא אמר לון אתון
כריכין. מי עלל עבד חד מובל דקיסין ויהב גולתה
מרום מובלה עאל ואמר לבני בייתיה אילין רבנן הכא
בעי ניצלי וייחות מיטרא ואין אנא מצלי ומטרא נחת
גנאי הוא לון ואין לא חילול שם שמים הוא. אלא
אייתי אנא ואת ניסוק ונצלי אין נחת מיטרא אנן
אמרין לו כבר דעבדון שמייא ניסין ואין לו אנן אמרין
לון לית אנן כדיי מצליא ומתענייא וסלקין וצלין ונחת
מיטרא נחת לגבון אמר לון למה איטרפון רבנן להכא
יומא דין אמרין ליה בעיי תצלי וייחות מיטרא אמר לון
ולצלותי אתון צריכין כבר דעבדון שמייא
ניסין: אמרין ליה למה כד הויתה בטורא אמרין לך
אשיר ולא אגיבתינון. אמר לון דהוינה עסיק בפעולותי
מה הוינה מסעה דעתי מן פעולתי א"ל ולמה כד יתבת
למיכול לא אמרת לן איתון כריכין אמר לון דלא הוה
גביי אלא פלחי מה הוינא מימור לכון בחנפין. אמרין
ליה למה כד דאתית למיעול יהבת גולתה מרום מובלה
אמר לון דלא הוות דידי שאולה הוות דניצלי בה מה
הוינה מבזעא יתה. אמרין ליה ולמה כד הווי את ב
איתתך לבשה מאנין צאין וכד את עליל מן טורא היא
לבשה מאנין נקיין אמר לון כד דאנא הוי בטורא היא
לבשה מאנין צאין דלא יתן בר נש עינוי עלה וכד דאנא
עליל מן טורא היא לבשה מאנין נקיין דלא ניתן עיני
באיתא אוחרי אמרין ליה יאות את מצלייא
ומתענייא. תני מותר לוכל עד שיאיר המזרח דברי ר'
רבן שמעון בן גמליאל אומר עד קריאת הגבר. מה

תלמוד לומר עד קריאת הגבר ישן ועמד אסור בשלא
התנה אבל אם התנה מותר :

דף ו,א פרק א הלכה ה משנה הגיע ראש חדש כסליו
ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלש תעניות על
הציבור אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה
וברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה :

דף ו,א פרק א הלכה ה גמרא א"ר יוחנן כל תענית
שב"ד גוזרין להפסיק אין עוברות ומיניקות מתענות
בם. אמר ר' שמואל בר רב יצחק נראים דברים כשגזרו
כבר שלא להפסיק אבל אם גזרו מיד להפסיק עוברות
ומיניקות מתענות בם ותני כן עוברות ומיניקות
מתענות כדרך בתשעה באב וביוה"כ ושלש תעניות
הראשונות ובשלש השניות אבל בשבע האחרונות אינן
מתענין בהן. אעפ"כ אינן מנהגות עצמן בתפנוקים
אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד. לא בשגזרו כבר
שלא להפסיק. אתא ר' בא בן זבדא ר' יצחק בר טבליי
בשם ר' יוחנן ואפילו גזרו מיד להפסיק אין עוברות
ומיניקות מתענות בם :

דף ו,א פרק א הלכה ו משנה עברו אלו ולא נענו ב"ד
גוזרין עוד שלש תעניות על הציבור אוכלין ושותין
מבועד יום ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה
ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ונועלין את
המרחצאות :

דף ו,א פרק א הלכה ו גמרא ר' זעירה בשם רב ירמיה
העושה מלאכה בתענית ציבור כעושה מלאכה ביום
הכיפורים מ"ט (יואל א) קדשו צום קראו עצרה. והא
תני הלילה מותר והיום אסור א"ר זעירה קיימה אבא
בר ירמיה אספו עם משעת אסיפת עם. נשייא דנהגן
דלא למיעבד עובדא בפוקי שובתא אינו מנהג עד
דיתפני סידרא מנהג בתרייא ובחמישתא אינו מנהג עד
דיתפני תעניתא מנהג ביומא דערובתא אינו מנהג מן
מנחה ולעיל מנהג ביומא דירחא מנהג. א"ר זעירא

נשייא דנהגן דלא למישתייא מן דאב עליל מנהג שבו פסקה אבן שתייה מ"ט (תהילים יא) כי השתות יהרסון. א"ר חננא כל הדברים מנה אעין דשיטין הוון במגדל צבעייה אתון ושאלון לר' חנניה חברהון דרבנן מהו מיעבד בהון עבידא אמר להן מכיון שנהגו אבותיכם בהם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. רבי לעזר בשם רבי אבון

דף ו, ב פרק א הלכה ו גמרא כל דבר שהוא מותר והוא טועה בו באיסור נשאל ומתירין לו וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נוהג בו באיסור נשאל ואין מתירין לו. ברחיצה. זעירה בר חמא יוסה בריה דר' יהושע בן לוי בשם רבי יהושע בן לוי בתענית ציבור מרחיץ ידיו ופניו ורגליו כדרכו בתשעה באב מרחיץ ידיו ומעבירין על פניו ביום הכיפורים מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר את המפה על פניו. רבי יונה תרי מרטוטה ויהב לה תחות כדה והא תני אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא איסור מלאכה במקום שנהגו. היה הולך אצל רבו או אצל בתו ועבר בים או בנהר אינו חושש ניטנפו רגליו מטבילן במים ואינו חושש. הורי רבי בא כהין תנייא הורי רבי אחא בבא מן הדרך והיו רגליו קיהות עליו שמותר להרחיצם במים. תני אבל ומנודה היו מהלכין בדרך מותרין בנעילת סנדל לכשיבואו לעיר יחלוצו וכן בתשעה באב וכן תבענית ציבור: בסיכה. כהדא דתני בשבת בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג מותר ביום הכיפורים בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אסור בתשעה באב ובתענית ציבור סיכה שהיא של תענוג אסור שאינה של תענוג מותר. והא תני שוות סיכה לשתיה לאיסור ולתשלומין אבל לא לעונש. ביום הכיפורים לאיסור אבל לא לעונש והא תני (ויקרא כב) לא יחללו לרבות את הסך ואת השותה אמר רבי יוחנן לית כאן סך. אמר רבי אבמרי אין לית כאן סך לית כאן שותה דלכן דבר שהוא בא מחמת שני לאוין מצטרף. מניין שהוא מחוור בעשה רבי לעזר

בשם רבי סימיי (דברים כו) ולא נתתי ממנו למת מה נן קיימין אם להביא לו ארון ותכריכין דבר שהוא מותר לחי לחי הוא אסור לא כל שכן למת אי זהו דבר שהוא מותר לחי ואסור למת הוי אומר זו סיכה: בנעילת סנדל. תני כל אלו שאמרו אסורין בנעילת סנדל יצא לדרך נועל הגיע לכרך חולץ וכן באבל וכן במנודה. אית תני תני יוצאין באנפיליא ביום הכיפורים אית תני תני אין יוצאין אמר רב חסדא מאן דאמר יוצאין באנפיליא של בגד מאן דאמר אין יוצאין באנפיליא של עור. רבי יצחק בר נחמן סלק גבי רבי יהושע בן לוי בלילי צומא רבא נפק לגביה לבוש סולייתיה א"ל מהו הכין אמר ליה איסתנים אני ר' יהושע בר נחמן סלק גבי רבי יהושע בן לוי בלילי תעניתא נפק לגביה לביש סולייתיה א"ל מהו הכין א"ל איסתנים אני רבי שמי חמוניה נפק לביש סולייתיה בלילי תעניתא חד תלמיד מן דר' מנא הורי לחד מן קריבוי דנשייא למילבש סולייתיה א"ל מן הדא דרבי יהושע בן לוי דריב"ל אמר איסתנים אני: בתשמיש המיטה. איתא חמי ברחיצה אסור בתשמיש המיטה לא כל שכן תיפתר במקום שאין טובין או קודם עד שלא התקין עזרא טבילה לבעלי קריין. רבי יעקב בר אחא רבי אימי בשם רבי יהושע בן לוי אין קרי אלא מתשמיש המיטה רב חונה אמר אפילו ראה עצמו ניאות בחלום. הוון בעיי מימר ובלבד מאשה ר' יונה ור' יוסה תריהון אמרין אפילו מדבר אחר. תמן תנן יה"כ אסור באכילה ובשתייה ברחיצה בסיכה בנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ותני עלה בעלי קריין טובלין כדרכן בצינעה ביום הכיפורים

דף ז, א פרק א הלכה ו גמרא לית הדא פליגא על ר"י בן לוי. פתר לה במי ששימש מיטתו מבעוד יום ושכח ולא טבל. והא תני מעשה ברי' יוסי בן חלפתא שראו טובל אותו בצינעה ביה"כ אית לך מימר על אותו הגוף הקדוש בשוכת. ר' יודה בר פזי ר' חנין בשם ר' שמואל בר רב יצחק נח בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המיטה. מ"ט (בראשית ו) ובאת אל התיבה אתה ובניך

ואשתך ונשי בניך אתך וביציאתו הותרה לו תשמיש המיטה מ"ט (בראשית ח) צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך. א"ר חייה בר בא למשפחותיהם יצאו מן התיבה ע"י ששימרו יחסיהן זכו להנצל מן התיבה תדע לך שהוא כן דתנינן חס כלב ועורב קילקלו מעשיהן חס יצא מפוחם כלב יצא מפורצם בתשמישו עורב יצא משונה מן הבריות. א"ר אבון כתיב (איוב ל) בחסר ובכפן גלמוד בשעה שאת רואה חסרון בא לעולם עשה אשתך גלמודה. א"ר לוי כתיב (בראשית מא) וליוסף ילד שני בנים אימתי בטרם תבוא שנת הרעב. תני בשם ר' יהודה תאיבי בנים משמשין מיטותיהן א"ר יוסי ובלבד יום שטבלה:

דף ז, א פרק א הלכה ז משנה עברו אלו ולא נענו ב"ד גוזרין עוד שבע שהן י"ג תעניות על הציבור ומה אלו יתירות על הראשונות שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות ובשני מטין עם חשיכה ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

דף ז, א פרק א הלכה ז גמרא ר' יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין כבתוך ארבעים שעשה משה בהר. א"ר יוסה על שם שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי. א"ר חייה בר בא שאם היו שני דברים כגון עצירת גשמים וגוביי מתריעין עליהן. ולמה באילין תרתיי מיליאי א"ר יוסי בי רבי בון באילין תרתין מיליאי שיערייה רבי: ובשני מטין עם חשיכה. פותח א' ונועל א': ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. מה פותח א' ונועל א' או פותח את שניהם:

דף ז, א פרק א הלכה ח משנה עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנישואין ובשאילת שלום בין אדם לחבירו כבני אדם הנזופין למקום. היחידים חוזרין ומתענין עד שיצא ניסן יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה שנאמר (שמואל א יב) הלא קציר חטים היום:

דף ז, א פרק א הלכה ח גמרא א"ר יהושע בן לוי הדא
דתאמר

דף ז, ב פרק א הלכה ח גמרא בבנין של שמחה אבל אם
היה כותלו גוהה סותרו ובוניהו שמואל אמר כותלא
דגנא ביה. רבי בא בר כהן אמר קומי רבי יסא ר' אחא
בשם ר' יעקב בר אידי אסור לארס אשה בערב שבת
הדא דאת אמר שלא לעשות סעודת אירוסין הא לארס
יארס שמואל אמר אפילו בט"ב יארס שלא יקדמנו
אחר. מחלפה שיטתיה דשמואל תמן הוא אמר
(תהילים סח) אלהים מושיב יחידים ביתה (שם)
במאזנים לעלות המה מהבל יחד וכא הוא אמר
הכין. אלא שלא יקדמנו אחר בתפילה אפי' כן לא
קיימה. לא כן תני אין שואלין בשלום חבירים בתשעה
באב אבל משיבין את ההדיוטות בשפה רפה. לימים
שבנתיים נצרכה: יצא ניסן הגשמים סימן
קללה. אמר ר' יוסי בי רבי בון ובלבד ניסן של
תקופה. א"ר שמואל בר רב יצחק הדא דתאמר בשלא
ירדו להן גשמים מכבר אבל אם ירדו להם גשמים
מכבר סימן ברכה הן:

מסכת תענית פרק ב

דף ז, ב פרק ב הלכה א משנה סדר תעניות כיצד
מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותנין אפר מקלה
על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב ב"ד וכל אחד
ואחד נוטל ונותן בראשו הזקן שבהן אומר לפניהם
דברי כיבושין אחינו לא נאמר באנשי נינוה וירא
אלהים את שקם ואת תעניתם אלא (יונה ג) וירא
אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלה
מהו אומר (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו
אל ה' אלהיכם:

דף ז, ב פרק ב הלכה א גמרא א"ר חייה בר בא ולמה
יוצאין לרחובה של עיר לומר חשבינו כאילו גולים

לפניך. א"ר יהושע בן לוי לפי שנתפלל בצינעה ולא נענו לפיכך יצאו לחוץ ויתפרסמו. א"ר חייה בר בא ולמה מוציאים את התיבה לרחובה של עיר לומר כלי אחד של חמדה שהיה לנו גרמו עונותינו שיתבזה. ר' חונה רבה דציפורין אמר אבותינו חיפו אותו זהב ואנו חיפינו אותו אפר. א"ר יעקב דרומיא

דף ח, א פרק ב הלכה א גמרא ולמה תוקעין בקרנות לומר חשבינו כאילו גועים כבהמה לפניך א"ר לוי ולמה יוצאים בין הקברות לומר חשבינו כאילו מתים לפניך. א"ר תנחומה וכולהו בה אם מיתה אנו חייבין הרי מתים אם גלות הרי גולים אם רעבון הרי רעבים: ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה. על שם (תהילים צא) עמו אנכי בצרה. א"ר זעירא כל זמן דהוינא חמי לון עבדין כן הוה גופי רעד. ביומוי דר' אילא הוון שבקין ארונא ועללין לון א"ל ר' זעירה לא כן תני לא היו מתחלפין עליה כל היום אלא אחד היה יושב ומשמר כל היום. רבי יודן בי רבי מנשה ור' שמואל בר נחמן חד אמר כדי להזכיר זכותו של אברהם וחורנה אמר כדי להזכיר זכותו של יצחק מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של אברהם בין עפר בין אפר על שם (בראשית יח) ואנכי עפר ואפר מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של יצחק ובלבד אפר רואין אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח. ר' יודה בר פזי כד הוה נפק לתעניתא הוה אמר קומיהן אחינן כל מאן דלא מטא שמשא לגביה יסב עפר ויתן גו רישיה ובראש הנשיא א"ר תחליפא קיסריא כדי לפרסמו לא דומה המתבזה מעצמו למתבזה מאחר. כתיב (יואל ב) יצא חתן מחדרו וכלה מחפתה יצא חתן מחדרו זה ארון. וכלה מחפתה זה התורה ד"א יצא חתן מחדרו זה הנשיא וכלה מחפתה אב ב"ד. ר' חלבו אמר לר' יודן נשייא פוק עימן וצערך עבר. א"ר יוסה הדא אמרה אילין תענייתא דאנן עבדין לית אינון תעניין למה דלית נשייא עמן. כתוב אחד אומר (שמות מ) אל פני הכפרת וכתוב אחד אומר (ויקרא ד) את פני פרכת הקדש ר' אחא אמר

איתפלגון ר' אבהו ורבנן חד אמר חטא הנשיא הגדולה במקומה חטא הציבור אין הגדולה במקומה וחורנא אמר לפי שחטאו הלמד והמלמד לפיכך יצאו לחוץ ויפרסמו על שם (שם) והוציא את הפר אל מחוץ למחנה. תני חזקיה רמז כל מקום שיש משיח יש ארון וכל מקום שאין משיח אין ארוך ואתייה כיי דמר ר' שמואל בר ינא בשם ר' אחא חמשה דברים היה המקדש האחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש וארון ואורים ותומים ושמן המשחה ורוח הקודש על שם (חגיי א) וארצה בו ואכבדה ואכבד כתיב חסר ה"א אלו חמשה דברים שהיה המקדש האחרון חסר מן הראשון. דלמא ר' בא בר זבדא ורבי תנחום בר עילאי ור' יאשיה נפקוי לתעניתא דרש ר' בא בר זבדא (איכה ג) נשא לבבנו אל כפים ואיפשר כן אית בר נש דנסב ליביה ויהיב גו ידיה. אלא מהו נשא

דף ת, ב פרק ב הלכה א גמרא נשוי ליבינן לכך ידינן ואחר כך אל אל בשמים כך אם יהיו השרץ בידו של אדם אפילו טובל במי שילוח או במי בראשית אין לו טהרה עולמית השליכו מידו מיד טהר. דרש ר' תנחום בר עילאי (דברי הימים ב יב) ויכנעו שרי המלך והמלך ויאמרו צדיק ה' ובראות ה' כי נכנעו היה דבר ה' אל שמעיה לאמר. נתענו אין כתיב כאן אלא נכנעו לא אשחיתם. דרש ר' יאשיה (צפניה ב) התקוששו וקושו נתקושש גרמן עד דלא נקושש חורנין בנין דאית הכא בני נש דאמרון עלי לישן ביש גבי ר' יוחנן. אלא כל עמא לדינה אמרין הוה תמן ר' חייה ור' איסי ורבי אימי וקמון ואזלון לון. א"ר לעזר שלשה דברים מבטלין את הגזירה קשה ואלו הן תפלה וצדקה ותשובה ושלישתן בפסוק אחד (דברי הימים ב ז) ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם ויתפללו זו תפלה ויבקשו פני זו צדקה כמה דאת אמר (תהילים יז) אני בצדק אחזה פניך (דברי הימים ב יב) וישבו מדרכיהם הרעים זו תשובה אם עשו כן מה כתיב תמן (שם) ואני אשמע השמים ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם. ר' חגיי דרש הדא דר'

לעזר כל שעה בתעניתא. א"ר לעזר סוף שתא כשתא מן עפר קטיא לסיתוא נפח צפונה יצף לבניך. כל שנה שאין מתריעין עליה בראשונה סוף שמתריעין עליה בסופה כל שאינה חסה על פירות חבירתה סוף שהיא מאבדת פירותיה. א"ר אחא ורוב היין מחמיץ אית הוה סבין בציפורין כד הוות רביעתא קדמייתא הוה מריחין בעפרא וידעין מימור מימי שתא. א"ר לעזר (ישעיהו נח) הכזה יהיה צום אבחרהו אלא יום ענות אדם נפשו אין זה צום שאני חפץ בו ואי זהו צום שאני חפץ בו (שם) הלא זה צום אבחרהו. פתח חרצבות רשע התר אגודות מוטה וגוי הלא פרוש לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית מה כתיב בתריה אז תקרא וה' יענה וגו'. אמר רשב"ל כתיב (בראשית ב) ואד יעלה מן הארץ עלה שכבר מלמטן מיד הגשמים יורדין א"ר ברכיה כתיב (דברים ל) יערף כמטר לקחי כפו עורפן לתשובה מיד הגשמים יורדין. רבי ברכיה עבד תלת עשרה תעניין ולא נחת מיטרא ובסופה אתא גוביי עאל ואמר קומיהון אחינן חמון מה דאנן עבדין לא דא היא דגבייא מקנתר לן (מיכה ז) על הרע כפים להיטיב מריעין זה לזה בכפים ומבקשין טובה. השר שואל איכן הוא השוחד ליקח והשופט בשילום שלם לי ואשלם והגדול דובר הוות נפשו הוא ויעבתוה עבדוה עביא עבדוה קליעה דחובין. ומן פסק לה טובס כחדק טבא דבהון כאילין חידקיא. ישר ממסוכה ישרא דבהון כאילין סוכיאי יום מצפיך פקודתך באה יום שציפינו לרווחה בא עלינו גוביי עתה תהיה מבוכתם מן גוא דאינון בייכן ובכון ובכון ונחת מיטרא. אמר רבן שמעון בן לקיש תשובה של רמיות עשו אנשי נינוה מה עשו רבי חונה בשם ר"ש בן חלפותא העמידו עגלים מבפנים ואימותיהם מבחוץ סייחים מבפנים ואימותיהם מבחוץ והוון אילין געיי מן הכא ואילין געיי מן הכא אמרין אין לית מתרחס עלינן לינן מרחמין עליהון הה"ד (יואל א) מה נאנחה בהמה נבכו עדרי בקר וגו'. א"ר אחא

דף ט, א פרק ב הלכה א גמרא בערביא עבדין כן (יונה ג) ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלהים בחזקה מהו בחזקה אר"ש בן חלפותא חציפא נצח לכשירא כל שכן לטובתו של עולם. (שם) וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם א"ר יוחנן מה שהיה בכף ידיהם החזירו מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו. כתיב (יואל ב) וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' אלהיכם כי חנון ורחום הוא אריב"ל אם קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעין בגדיכם לא על בניכם ולא על בנותיכם אלא על ה' אלהיכם למה כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עם הצדיקים ומאריך רוחו עם הרשעים. ר' אחא ר' תנחום בי ר' חייא בשם רבי יוחנן ארך אף אין כתיב כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו עד שלא יגבה התחיל לגבות מאריך רוחו וגובה. אמר רבי חנינה מאן דאמר דרחמנא וותרן יתוותרון בני מעוי אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה. אמר רבי לוי מהו ארך אפים רחיק רגיז למלך שהיו לו שני ליגיונות קשים אמר המלך אם דרים הן עמי במדינה עכשיו בני המדינה מכעיסין אותי והן עומדין אותן אלא הריני משלחן לדרך רחוקה שאם הכעיסו אותי בני המדינה עד שאני משלח אחריהם בני המדינה מפייסים אותי ואני מקבל פיוסן כך אמר הקדוש ברוך הוא אף וחמה מלאכי חבלה הן הרי אני משלחן לדרך רחוקה שאם מכעיסין אותי ישראל עד שאני משלח אצלן ומביאין ישראל עושין תשובה ואני מקבל תשובתם הה"ד (ישעיהו יג) באים מארץ מרחק מקצה השמים וגו'. אמר ר' יצחק ולא עוד אלא שנעל בפניהן הה"ד (ירמיהו ב) פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי זעמו עד דו פתח עד דו טרד רחמוי קריבין. תני בשם רבי מאיר (ישעיהו כו) כי הנה ה' יצא ממקומו יוצא לו ממדה למדה יוצא לו ממדת הדין למדת רחמים על ישראל. כתיב (במדבר כג) לא איש אל ויכזב ר' שמואל בר נחמן ורבנן. רבי שמואל בר נחמן אמר

הקדוש ברוך הוא אומר לעשות טובה לא איש אל ויכזב. אומר לעשות רעה ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה ורבנן אמרי לא איש הוא שעשה דבריו של אל כאילו אינן (שמות לב) למה ה' יחרה אפך בעמך. (במדבר כג) ובן אדם ויתנחם לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם (שמות לב) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו אמר רבי אבהו אם יאמר לך אדם אל אני מכזב הוא בן אדם אני סופו לתהות בו שאני עולה לשמים ההוא אמר ולא יקימנה. רבי אחא בשם רב אין תענית עכשיו אמר רבי יוסה הדא אמרה אילין תענייתא דאנן עבדין לית אילין א"ל כן אמר רב כל תענית שאינה נעשית כתיקנה עליה הכתוב אומר (ירמיהו יב) נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה :

דף ט, א פרק ב הלכה ב משנה עמדו בתפילה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקן כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואלו הן זכרונות ושופרות (תהילים קכ) אל ה' בצרתה לי (תהילים קכא) אשא עיני אל ההרים (תהילים קל) ממעמקים קראתיך ה' (תהילים קב) תפלה לעני כי יעטף :

דף ט, א פרק ב הלכה ב גמרא תני ושפל ברך ונוח תשחורת ורגיל בחכמה ורגיל באגדה ויש לו בית ושדה. תנינן וביתו ריקן ואת אמר הכין. יש לו בנים ובנות אם אין להן מעבירין כל מה שירצו. ולמה שמנה עשרה א"ר יהושע בן לוי כנגד שמנה עשרה מזמורות שכתוב מראשו של תילים עד (תהילים כ) יענך ה' ביום צרה. אם יאמר לאדם אדם תשעה עשר הן אמור לו (תהילים ב) למה רגשו לית היא מינון מיכן אמרו המתפלל ואינו נענה צריך תענית. א"ר מנא

דף ט, ב פרק ב הלכה ב גמרא רמז לתלמיד חכם הוא שאדם צ"ל לרבו תישמע תפילתך. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי כנגד שמונה עשרה חליות שבשזרה

שבשעה שאדם עומד ומתפלל צריך לשוח בכולן מה טעמא (תהילים לה) כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. ר' לוי אמר כנגד שמונה עשר אזכרות שכתוב (תהילים כט) בהבו לה' בני אלים. א"ר חונה אם יאמר לך אדם שבעה עשר הן אמור לו של מינים כבר קבעוה חכמים ביבנה התיב ר' לעזר בי ר' יוסי קומי ר' יוסי והא כתיב (שם) אל הכבוד הרעים א"ל והתני כולל של מינים ושל פושעים במכניע זדים של זקנים ושל גרים במובטח לצדיקים של דוד בבונה ירושלם אית לך מספקה לכל חדא וחדא מינהן. ר' חנניה בשם ר' פינחס כנגד שמנה עשר פעמים שאבות כתובין בתורה אברהם יצחק יעקב אם יאמר לך אדם תשעה עשר הן אמור לו (בראשית כח) והנה ה' נצב עליו ויאמר לית היא מינון. ואם יאמר לך אדם שבעה עשר הן אמור (בראשית מח) ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק מינון הוא. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כנגד שמנה עשר ציווין שכתוב בפרשת משכן שני א"ר חייא בר אדא ובלחוד מן (שמות לח) ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן עד סופיה דסיפרא. שבע של שבת מניין א"ר יצחק כנגד שבעה קולות שכתוב (תהילים כט) בהבו לה' בני אלים א"ר יידן ענתונדריא כנגד שבע אזכרות שכתוב (תהילים צב) במזמור שיר ליום השבת. תשע של ר"ה מניין אמר ר' בא קרתינגא כנגד תשע אזכרות שכתוב בפרשת חנה וכתוב בסופה (שמואל א ב) ה' ידין אפסי ארץ. עשרים וארבע של תעניות מניין ר' חלבו ורבי שמואל בר נחמן תריהון אמרין כנגד עשרים וארבע פעמים שכתוב בפרשת שלמה רנה תפילה תחינה. ר"ז בשם ר' ירמיה יחיד בתענית ציבור צריך להזכיר מעין המאורע והיכן הוא אומרה בין גואל ישראל לרופא חולים ומה הוא אומר עננו ה' עננו בעת ובעונה הזאת כי בצרה גדולה אנחנו ואל תסתר פניך ממנו ואל תתעלם מתחינתינו כי אתה ה' אל חנון ורחום עונה בעת צרה פודה ומציל בכל עת צוקה (תהילים קז) ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יוציאם בא"י העונה בעת צרה. ר' ינאי

בי ר' ישמעאל בשם רשב"ל אפילו יחיד שגזר על עצמו
תענית צריך להזכיר מעין המאורע ואיכן הוא אומרה
ר' זעירה בשם רב חונה אומרה

דף י, א פרק ב הלכה ב גמרא בלילי שבת וביומו. א"ר
מנא ואנא דלא בדקיתא אין כהדא דרב ירמיה ואין
כהדא דר' ינאי בי ר' ישמעאל סלקית לסדרא ושמעית
רב חונה בשם רב אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית
צריך להזכיר מעין המאורע. התיב ר' יוסה והא מתניי
פליגא בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה ובמוצאי
שבת ובמוצאי יום הכיפורים ובמוצאי תענית
ציבור. מן מה דא"ר יוסה מתניי פליגא הווי איתתבת
בין גואל ישראל לרופא חולים. ר' אחא בר יצחק בשם
ר' חונה רובה דציפורין יחיד בתשעה באב צריך להזכיר
מעין המאורע ומהו אומר רחיס ה' אלהינו ברחמיך
הרבים ובחסדים הנאמניי עלינו ועל ישראל עמך ועל
ירושלם עירך ועל ציון משכן כבודך ועל העיר האבילה
ההרוסה השוממה הנתונה ביד זרים הרמוסה בכף
עריצים ויבלעוה לגיונות ויחללוה עובדי פסילים כי
לישראל עמך נתתה באהבה לנחלה ולזרע ישורון
ירושה הורשת כי באש החרבתה ובאש אתה עתיד
לבנותה כאמור (זכריה ב) ואני אהיה לה נאם ה' חומת
אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה. ר' אבודמא דציפורין
בעא קומי רבי מנא איכן הוא אומרה אמר לו ואדיין
את לזו. כן אמר רב ירמיה בשם רב כל דבר שהוא לבא
אומרו בעבודה. כל דבר שהוא לשעבר אומרו
בהודייה. מתניי אמרה כן נותן הודייה לשעבר וצועק
לעתיד לבא. אי זו היא שבע מעין שמונה עשרה רב
אמר סוף כל ברכה וברכה ושמואל אמר ראש כל ברכה
וברכה. אית תניי תני שבע מעין שמונה עשרה אית תניי
תני שמונה עשרה מעין שמונה עשרה מאן דאמר שבע
מעין שמונה עשרה מסייע לשמואל מאן דאמר שמונה
עשרה מעין שמונה עשרה מסייע לרב. רבי זעירה שלח
לרבי נחום גבי ר' ינאי בי רבי ישמעאל א"ל אי זו היא
שבע מעין שמונה עשרה דשמואל א"ל הביננו רצה

תשובתינו סלח לנו גואלינו רפא חוליינו ברך שנותינו. אמר רבי חגיי אם היו ימות גשמים אומר גשמי ברכה אם היו טללים אומר טללי ברכה כי מפוזרים אתה מקבץ ותועים עליך לשפוט ועל הרשעים תשית ידך וישמחו כל חוסי בך בבנין עירך ובחידוש בית מקדשך כי טרם נקרא אתה תענה כאמור (ישעיהו סה) והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע ברוך ה' כי שמע קול תחנוני בא"י שומע תפילה ואומר שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות אחרונות:

דף י, א פרק ב הלכה ג משנה ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות ושופרו' אלא אומר תחתיהם (מלכים א ח) רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה וגו' (ירמיהו יד) אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרו' ואומר חותמיהם:

דף י, א פרק ב הלכה ג גמרא כל הברכו' אחר חיתומיהן ואין אומר אחר ברכה פסוק. התיב רבי יצחק ברי' אלעזר קומי ר' יוסה מכיון דו אמר חותמותיהן ויאמר ברכה פסוק אמרין הכן הוא הדין מלייא.

דף י, ב פרק ב הלכה ג גמרא דהוא סבר מהו אחר חותמותיהן שאם היה עומד בשחרית והזכיר של ערבית וחזר וחתם בשל שחרית יצא. אמר רבי אחא כל הברכות מעין חותמותיהן ואילין דאמרין (ישעיהו יב) צהלי ורני ישבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל אין בו משום ברכה פסוק:

דף י, ב פרק ב הלכה ד משנה על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה בא"י גואל ישראל:

דף י, ב פרק ב הלכה ד גמרא ולא יצחק נגאל. מכיון שנגאל יצחק כמו שנגאלו כל ישראל. רבי ביבי אבא בשם ר' יוחנן אמר אברהם לפני הקב"ה רבון העולמים

בלוי וידוע לפניך שבשעה שאמרת לי להעלות את יצחק בני היה לי מה להשיב ולומר לפניך אתמול אמרת לי (בראשית כא) כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו את אומר (בראשית כב) והעלהו שם לעולה. ח"ו לא עשיתי כן אלא כבשתי את יצרי ועשיתי רצונך כן יהי רצון מלפניך ה' אלהי שבשעה שיהיו בניו של יצחק בני נכנסים לידי צרה ואין להם מי ילמד עליהם סניגוריא אתה תהא מלמד עליהם סניגוריא. ה' יראה את נזכר להם עקידתו של יצחק אביהם ומתמלא עליהם רחמים מה כתיב בתריה (שם) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר וגו'. מהו אחר א"ר יודה בי ר' סימון אחר כל הדורות עתידין בניך ליאחז בעונות ולהסתבך בצרות וסופן להגאל בקרניו של איל הזה שנאמר (זכריה ט) וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן. רבי חונה בשם ר' חיננה בר יצחק כל אותו היום היה אברהם רואה את האיל נאחז באילן זה וניתור ויוצא נאחז בחורש זה וניתור ויוצא נאחז בסבך זה וניתור ויצא אמר לו הקב"ה אברהם כך עתידין בניך נאחזים בעונות ומסתבכין במלכיות מבבל למדי ממדי ליון ומיון לאדום. אמר לפניו רבון העולמים יהיה כן לעולם א"ל וסופן להגאל בקרניו של איל הזה וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן:

דף י, ב פרק ב הלכה ה משנה על השנייה הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה בא"י זוכר הנשכחות:

דף י, ב פרק ב הלכה ה גמרא ארבע כיתים נעשו אבותינו על הים אחת אומרת נפול לים ואחת אומרת נחזור למצרים ואחת אומרת נעשה עמהן מלחמה ואחת אומרת נצווח כנגדן. זו שאמרה נפול לים אמר להן משה (שמות יד) התיצבו וראו את ישועת ה' וגו' זו שאמרה נחזור למצרים אמר להן משה (שם) כי את שאר ראיתם את מצרים היום וגו' וזו שאמרה נעשה עמהן מלחמה אמר להן משה (שם) ה' ילחם לכם וזו שאמרה נצווח כנגדן אמר להן משה ואתם תחרישון:

דף י, ב פרק ב הלכה ו משנה על השלישית הוא אומר
מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה בא"י שומע תרועה :

דף י, ב פרק ב הלכה ו גמרא רבן שמעון בן לקיש בשם
רבי ינאי שיתף הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל
למלך שהיה לו מפתח של

דף יא, א פרק ב הלכה ו גמרא פלמנטריא קטנה אמר
המלך אם אני מניח' כמות שהיא אבידה היא אלא
הריני עושה לה שלשלת שאם אבדה השלשלת תהא
מוכחת עליה. כך אמר הקדוש ברוך הוא אם מניח אני
את ישראל כמות שהם נבלעין הן בין העכו"ם אלא הרי
אני משתף שמי הגדול בהם והן חיים מה טעמא
(יהושוע ז) וישמעו הכנעני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו
והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול
שהוא משותף בנו מיד (שם) ויאמר ה' אל יהושע קום
לך קם לך ההוא דאדכרת. ר' ינאי זעירא בשם
אבהתיה כל מי שאינו כשר כיהושע שאם יפול על פניו
ויאמר לו הקב"ה קום לך אל יפול. ובלבד יחיד על
הציבור :

דף יא, א פרק ב הלכה ז משנה על הרביעית הוא אומר
מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה בא"י שומע צעקה :

דף יא, א פרק ב הלכה ז גמרא כתיב (שמואל א ז)
ויקבצו המצפת' וישאבו מים וישפכו לפני ה' וכי מים
שפכו אלא מלמד ששפכו את לבם כמים ויאמר שמואל
חטאנו לה'. א"ר שמואל בר רב יצחק לבש שמואל
חלוקן של כל ישראל אמר לפניו רבון העולמים כלום
אתה דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא
חטאתי (ירמיהו ב) הנני נשפט אותך על אומרך לא
חטאתי ואלו אומר' לפניך חטאנו :

דף יא, א פרק ב הלכה ח משנה על החמישית היא אומי
מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם
וישמע בקול צעקתכם היום הזה בא"י שומע תפילה :

דף יא, א פרק ב הלכה ח גמרא כתיב (מלכים א יא)
ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי
אברהם יצחק וישראל היום יודע וגו'. ואליהו מקריב
בשעת איסור הבמות אמר ר' שמליי דיבורא א"ל
ובדברך עשיתי ובדיבורך עשיתי ענני ה' ענני ענני
בזכיתי ענני בזכות תלמידי :

דף יא, א פרק ב הלכה ט משנה על השישית הוא אומר
מי שענה את יונה במעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת
צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת
שלמה בנו בירושלים הוא יענה אתכם וישמע בקול
צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ :

דף יא, א פרק ב הלכה ט גמרא כתיב (יונה ב) ויאמר
קראתי מצרה לי אל ה' ויענני. לא צורכה דלא דוד
ושלמה ואח"כ אליהו ויונה. אלא בשביל לחתום
במרחם על הארץ : על השביעית. משום סומכוס אמרו
ברוך משפיל רמים. ניחא שלמה דכתיב ביה (מלכים א
ח) בנה בניתי בית זבול לך. דוד למה על ידי שביקש
לעמוד על מניינן של ישראל. אמר רבי אבהו כתיב
(תהילים ד) בקראי ענני אלהי צדקי בצר הרחבת לי
אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבון העולמים כל צרה
שהייתי נכנס לה אתה הייתה מרחיבה לי נכנסתי
לצרתה של בת שבע ונתת לי את שלמה נכנסתי לצרתן
של ישראל ונתת לי את בית המקדש :

דף יא, ב פרק ב הלכה י משנה מעשה בימי ר' חלפתא
ובימי ר' חנניה בן תרדיון שעבר אחד לפני התיבה וגמר
את כל הברכה וענו אחריו אמן תקעו הכהנים תקעו מי
שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע
בקול צעקתכם היום הזה הריעו בני אהרן הריעו מי

שענה את אבותיכם על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשער המזרח:

דף יא, ב פרק ב הלכה י גמרא תני לא היו עונין אמן בבית המקדש ומה היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומניין שלא היו עונין אמן במקדש ת"ל (נחמיה ט) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. ומניין על כל ברכה וברכה ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה:

דף יא, ב פרק ב הלכה יא משנה שלש תעניות הראשונו' אנשי משמר מתענין ולא משלימין ואנשי בית אב לא היו מתענין שלש שניות אנשי משמר מתענין ומשלימין ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין שבע אחרונות אלו ואלו מתענין ומשלימין דברי ר' יהושע וחכ"א שלש תעניות הראשונות אלו ואלו לא היו מתענין שלש שניות אנשי משמר מתענין ולא משלימין ואנשי בית אב לא היו מתענין ושבע אחרונות אנשי משמר מתענין ומשלימין ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין אנשי משמר מותר לשתות יין בלילות אבל לא בימים ואנשי בית אב לא ביום ולא בלילה אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

דף יא, ב פרק ב הלכה יא גמרא מפני מה אנשי מעמד מותרין לשתות מים בלילות אבל לא בימים שאם תכבד העבודה על אנשי משמר יצטרפו אנשי מעמד עמהן אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה שהם תדירין בעבודה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס בחמישי מותרין מפני כבוד השבת הא שאר כל הימים אסורין. ר' יוסה ר' אבהו בשם ר"י ר' אבון ר' יסא בשם חזקיה גזרו עליהן שלא יכנסו לשבתן מנוולין. תמן תנין אלו מגלחין במועד הבא ממדינת הים ומבית השביה והיוצא מבית האסורין והמנודה שהתירו לו חכמים. הא שאר כל בני אדם

אסורין. א"ר סימון גזרו עליהם שלא יכנסו לרגל מנוולין. תני כל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו ואנשי בית אב שלו ואינו מבתי אבות קבועין אסור כל אותו היום וכל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו ואינו מכיר אנשי בית אב שלו ואינו מבתי אבות קבועין אסור כל אותה השבת. וכל מי שאינו מכיר לא אנשי משמר שלו ולא אנשי בית אב שלו ואינו מבתי אבות קבועים ר' אומר אומר אני שהוא אסור לעולם אלא שתקנתו קלקלתו שהוא מותר בהספד.

דף יב,א פרק ב הלכה יא גמרא כמה דתימר קלקלתו תקנתו שהוא אסור בהספד ודכוותה קלקלתו תקנתו שיהא אסור במלאכה:

דף יב,א פרק ב הלכה יב משנה כל הכתוב במגילה די לא למיספד לפניו אסור לאחריו מותר ר' יוסי אומר לפניו ולאחריו אסור די לא להתענאה לפניו ולאחריו מותר ר' יוסי אומר לפניו אסור ולאחריו מותר:

דף יב,א פרק ב הלכה יב גמרא מתניי דר"מ דר"מ אמר די לא למספד אסור להתענות ודלא להתענות מותר בהספד ודי לא סתם כדי לא להתענייא. א"ר יונה אילין יומיא די לא למספד בהון מקצתן די לא להתענייא בהון אמר רשב"ג מה ת"ל בהון שני פעמים אלא מלמד שהלילה מותר והיום אסור כהדא דתני להן אינש דיהוי עלוהי ייסר בצלוי. א"ר יוסי בי ר' בון שהוא צריך להזכירן מבערב ואתיאיא כיי דא"ר זעירה בשם רב חונה אומרה בלילי שבת וביומו. מתניי או בי"א כר' יוסי או בי"ב כר"מ וקשיא על דר"מ. לא כן תני בתרין עשר ביה יום טיריון וא"ר יעקב בר אחא בטל יום טיריון יום שנהרג לוליינוס ופפוס. יום תלת עשר ביה יום נקנור מהו יום נקנור שלטון משל מלכות יון עובר לאלכסנדריא ראה את ירושלם וחירף וגידף וניאץ ואמר בשובי בשלום אתוץ את המגדל הזה ויצא אליו אחד משל בית חשמוניי והיה הורג בחיילותיו עד שהגיע לקרובין שלו וכיון שהגיע לקרובין שלו קטע את

ידו וחתך את ראשו ותחבן בעץ וכתב מלמטן הפה שדיבר באשמה והיד שפשטה בגאווה ותלוין בקונטס נגד ירושלם. על דעתיה דרבי מאיר ניחא בא לאסר לפניו על דעתיה דרבי יוסה מה בא לאסר. לאסר לפניו לית ליה עצמו אסור מפני ארבע עשר.

דף יב, ב פרק ב הלכה יב גמרא בא להודיעך שהוא אסור בהספד ואפילו על דרבי מאיר לית היא מקשייא לא כן תני בתרין עשר ביה יום טיריון וא"ר יעקב בר אחא בטל יום טיריון יום שנהרג לוליינוס ופפוס. בארבע עשר ובחמשה עשר פורייא די לא למיספד בשית עשר ביה שרייו למיבני שור ירושלם די לא למיספד. על דעתיה דר"מ ניחא בא לומר לפניו על דעתיה דר' יוסה מה בא לומר. לומר לפניו לית ליה עצמו אסור מפני ט"ו. בא להודיעך שהוא אסור בהספד ואפילו על דעתיה דר"מ לית היא מקשייא לא כן תני בתרין עשר ביה יום טיריון וא"ר יעקב בר אחא בטל יום טיריון יום שנהרג בו לוליינוס ופפוס. בשבעת ביה קמוון עממיא על פליטת ספריא במדינת בולקים ובית זבדין והוה פרקין על דעתי דר"מ ניחא בא לוסר עצמו על דעתיה דר' יוסה מה בא לוסר לפניו לית ליה עצמו אסור. א"ר יוסה כל אילין מיליאי לא מסייען ולא תברן לא על דר"מ ולא על דר' יוסה לא בא אלא למנות ימים שנעשו בהן נסים לישראל תדע לך שהוא כן דתנינן בריש ירחא דניסן דיתקן תמידא די לא למיספד. בלא כך אינו אסור מחמת ראש חדש. אבל בשבתות ובימים טובים מתענין לפניהן ולאחריהן. מה ראיתה להקל באלו ולהחמיר באלו. שאלו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק ואלו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק הדא דתאמר עד שלא בטלה מגילת תענית אבל משבטלה מגילת תענית בטלו כל אלו. ר' חנינה ורבי יונתן תריהון אמרין בטלה מגילת תענית ר' בא ור' סימון תריהון אמרין בטלה מגילת תענית ריב"ל אמר בטלה מגילת תענית. א"ר יוחנן אמש הייתי שונה מעשה שגזרו תענית בחנוכה

בלוד ואמרו עליו על רבי אליעזר שסיפר ועל ר' יהושע שרחץ אמר להם רבי יהושע צאו והתענו על מה שהתעניתם ואת אמר בטלה מגילת תענית. א"ר בא ואפילו תימר בטלה מגילת תענית חנוכה ופורים לא בטלו. מיליהון דרבנן אמרי בטלה מגילת תענית רבי יונתן ציים כל ערובת ריש שתא רבי אבון ציים כל ערובת שובא רבי זעירה צם תלת מאוון צומין ואית דאמרי תשע מאוון ולא חש למגילת תענית. רבי יעקב בר אחא מפקד לספריא אין אתת איתא מישאלונכון אימרון לה בכל מתענין חוץ משבתות וימים טובים וראשי חדשים וחולו של מועד וחנוכה ופורים:

דף יב, ב פרק ב הלכה יג משנה אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי שלא להפקיע את השערים אלא שלש תעניות הראשוני שני וחמישי שני ושלש שניות חמישי שני וחמישי רבי יוסה אומר כשם שאין הראשונות בחמישי כך לא שניות ולא אחרונות:

דף יג, א פרק ב הלכה יג גמרא שמעון בר בא אמר אתא עובדה קומי ר' יוחנן והורי כר' יוסי והוה ר' אלעזר מצטער אמר שבקין סתמא ועבדין כיחידייא. אשכח תני לה ר' חייה בשם ר"מ כד שמע דתני לה ר' חייה בשם ר' מאיר אמר יאות סבא ידע פרקי גרמה. ר' מנא בעא קומי ר' יודן לא כן אמר ר' חזקיה ר' אבהו בשם ר' לעזר כ"מ ששנה ר' מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם. א"ל ולא רבי דילמא חורן. מה הן אין דאשכח ר' מתני מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם אתר דלא אשכח ר' מתני מחלוקת אלא אחרים שנו מחלוקת ור' שנה סתם לא כל שכן שתהא הלכה כסתם. ואתא ר' חזקיה ר' יעקב בר אחא ר"ש בר בא בשם ר' לעזר ואפילו אחרים שנו מחלוקת ור' שנה סתם הלכה כסתם ולמה הוא מורה לה כיחידייא. רבי שמואל בר ינאי בשם ר' אחא הדא דאת אמר בשאין מחלוקת אצל סתם אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בדא הלכה כסתם. ר' יוסי בי ר' בון בשם ר' אתא חדא דאת אמר

ביחיד אצל יחיד אבל ביחיד אצל חכמים לא בדא הלכה
כסתם :

דף יג,א פרק ב הלכה יד משנה אין גוזרין תענית
בראשי חדשים בחנוכה ובפורים ואם התחילו אין
מפסיקין דברי רבן גמליאל א"ר מאיר אף על פי שאמר
ר"ג אין מפסיקין מודה הוא שאין משלימין וכן תשעה
באב שחל להיות בערב שבת :

דף יג,א פרק ב הלכה יד גמרא כמה היא התחלה ר'
בא אמר אחת ר' יוסה אמר שתים וכן נפק עובדא
כהדא דר' בא. ובמה קורים ר' יוסה אמר קורין ברכות
וקללות. א"ל ר' מנא בנין מודעתין דהוא תעניתא
רביעין על מעיהון ולא ידעין דהוא תעניתא א"ל
להודיעך שקורין

דף יג,ב פרק ב הלכה יד גמרא ברכות וקללות. ר' יודן
קפודקייא אמר קומי ר' יוסה בשם ר' יודה בר פזי
קורין בראש חדש קם ר' יוסה עם ר' יודה בר פזי א"ל
אתה שמעת מן אבוך הדא מילתא א"ל אבא לא אמר
כן אלא בעייני טב ע"י דאינון ידעין דהוא ריש ירחא הן
קורין בראש חדש ושאר כל המקומות קורין ברכות
וקללות. תני תשעה באב שחל להיות ערב שבת אוכל
אפילו ביצה אחת ושותה אפילו כוס אחד כדי שלא
יכנס לשבת מעונה דברי ר' יודה רבי יוסה אומר מתענה
ומשלים ר' זעירה בשם רב יהודה ר' בא ר' אימי בר
יחזקאל בשם רב הלכה כמי שהוא אומר מתענה
ומשלים ולמה לא אמר הלכה כר' יוסה אית תני תני
ומחליף דברי חכמים. ר' זעירה בשם רב חונה ואפילו
יחיד שגזר על עצמו תענית בערב שבת מתענה ומשלים
כהדא ר' ביבי הוה יתיב קומי ר' יסא בעא מילף מיני
הדין עובדה אמר ליה נימטי בייתא ציבחר. א"ל
רומשא הוא א"ל אית בתענה. א"ל אית גבי תורמסין
א"ל ומשלימין כר' יוסי :

מסכת תענית פרק ג

דף יג,ב פרק ג הלכה א משנה סדר תעניות האלו האמור ברביעה הראשונה אבל צמחים ששנו מתריעין עליהן מיד וכן שפסקו גשמים מגשם לגשם ארבעים יום מתריעין עליהן מפני שהיא מכת בצורת:

דף יג,ב פרק ג הלכה א גמרא אי זהו מיד שלהן רב אמר שני וחמישי ושני. שנו בשני מהו להתריע עליהן בחמישי. ר' זעירה שמע לה מן הדא (דניאל י) ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתתה את לבך להבין ולהתענות לפני ה' אלהיך נשמעו דבריך. כבר נשמעו דבריך. וכאן מכיון שנתנו ב"ד נפשו לעשות כמי שעשוי. תני כשם שמתריעים עליהן בשאר ימי שבוע כך מתריעין עליהן בשביעית מפני פרנסת אחרים מהו מפני פרנסת אחרים חברייא אמרי מפני פרנסת עכו"ם ר"ז אמר מפני פרנסת

דף יד,א פרק ג הלכה א גמרא חשודים. אתייא דר' זעירה כר' ודחברייא כר"פ בן יאיר. דר"ז כר' חד ספר הוה חשוד על פירות שמיטתה אייתוניה גבי ר' אמר לון ומה יעביד עלובא ובגי חייו הוא עבד. ודחברייא כר' פינחס בן יאיר ר' בעא מישרי שמיטתא סלק ר"פ בן יאיר לגביה א"ל מה עיבורייא עבידין א"ל עולשין יפות ומה עיבורייא עבידין א"ל עולשין יפות ידע ר' דלית הוא מסכמא עימיה. א"ל מישנגח ר' מיכל עימן פטל ציבחד יומא דין א"ל אין. מי נחת חמא מולייתה דר' קיימן. אמר כל אילין יהודאיי זיינין איפשר דלא חמי סבר אפויי. מן כדון שמעון קליה אזלון ואמרון לר' שלח ר' בעי מפייסתיה. מטון ביה גבי קרתיה אמר בני קרתי קורבין לי. נחתון בני קרתיה ואקפין עלוי אמרון לון רבי דו בעי מפייסתיה שבקיניה ואזלון לון. אמר בני דילי קורבין לי. נחתת אישתא מן שמייא ואקפת עלוי. חזרון ואמרון לר' אמר הואיל ולא זכינן מיניה בעלמא הדין ניזכי ונשמע מיניה לעלמא דאתי:

דף יד, א פרק ג הלכה ב משנה ירדו לצמחים אבל לא לאילן לאילין אבל לא לצמחים לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ומערות מתריעין עליהן מיד:

דף יד, א פרק ג הלכה ב גמרא ירדו לצמחים אבל לא לאילן. ציבחד ציבחד לאילן אבל לא לצמחים. סגין סגין לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין ומערות: מתריעין עליהן מיד. תני מתריעין על האילן בפרס הפסח. לבורות לשיחין ולמערות בפרס העצרת. מעתה אפי' יותר מיכן יותר מעשה ניסים ואין מתריעין על מעשה ניסים. ר' ברכיה ר' חלבו פפא בשם ר' לעזר פעמים שהגשמים יורדין בזכות אדם א' בזכות עשב א' בזכות שדה א' ושלשתן בפסוק אחד (זכריה י) ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה. לאיש אבל לא לאנשים לעשב אבל לא לעשבים בשדה אבל לא בשדות:

דף יד, ב פרק ג הלכה ג משנה וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים ככתוב (עמוס ד) והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש אותה העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות ר"ע אומר מתריעות אבל לא מתענות:

דף יד, ב פרק ג הלכה ג גמרא א"ר סימון כתיב והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש זכותא דחקלא עבדא. מפני ארבעה דברים יורדין מלמעלן מפני בעלי זרוע ומפני טללים הרעים ושיהא העליון שותה כנמוך ושיהו הכל תולין עיניהם אל השמים. בזכות ג' דברים הגשמים יורדין בזכות הארץ בזכות החסד בזכות היסורין ושלשתן בפסוק אחד (איוב לז) אם לשבט אם לארצו אם לחסד ומצאהו. בעון ד' דברים הגשמים נעצרין בעון עובדי עכו"ם מגלי עריות ושופכי דמים ופוסקין ברבים ואינן נותנין. בעון עובדי עכו"ם מניין (דברים יא) השמרו

לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו' מה כתיב בתריה (שם) וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר. בעון מגלי עריות מניין (ירמיהו ג) ותחניפי ארץ בזנותיך וברעתך מהו עונשו של דבר וימנעו רביבים ומלקוש לא היה. בעון שופכי דמים מניין (במדבר לה) כי הדם הוא יחניף את הארץ כי הדם הוא יחן אף על הארץ. בעון פוסקין ברבים ואינן נותנין מניין (משלי כה) נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר. חמשה שמות נקראו לו אד עב ענן נשיא חזיז אד מניין (בראשית ב) ואד יעלה מן הארץ. עב שהוא מעבה את הרקיע (בראשית ב) הנה אנכי בא אליך בעב הענן. ענן שהוא עושה את הבריות ענוים אלו לאלו. נשיא שהוא עושה בעלי בתים כנשיאים (שמות יט) מעלה נשאים מקצה הארץ. חזיז שהוא עושה את הרקיע חזיונות חזיונות (תהילים קלה) ה' עשה חזיזים: וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות. שכן מצאנו ביום הכיפורים מתענין אבל לא מתריעין: רבי עקיבה אומר מתריעות אבל לא מתענות. שכן מצאנו בראש השנה מתריעין אבל לא מתענין:

דף יד, ב פרק ג הלכה ד משנה וכן עיר שיש בה דבר או מפולת אותה העיר מתענה ומתרעת וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות ר' עקיבה אומר מתריעות ולא מתענות:

דף יד, ב פרק ג הלכה ד גמרא מותנא הוה בציפורין לא היה עליל גו אשקקה דהוה ר' חנינה שרי בגויה. והוון ציפוראיי אמרין מה ההן סבא בינכי ויתב שלם הוא ושכונתיה ודינתא אזלה בבאישות. עאל ואמר קומיהוון זמרי אחד היה בדורו ונפלו מישראל כ"ד אלף ואנו כמה זמרי יש בדורינו ואתם מתרעמין. חד זמן צרכון מיעבד תעניתא ולא נחת מיטרא עבד ר' יהושע תעניתא בדרומא ונחת מטרא והוון ציפוראיי אמרין ר' יהושע בן לוי מחית מיטרא לדרומאיי

דף טו,א פרק ג הלכה ד גמרא ורבי חנינה עצר מיא מן ציפוראיי. צרכון מיעבד זמן תיניינות שלח ואייתי לריב"ל אי"ל מישגח מרי מיפוק עימן להתענות נפקון תריהון לתעניתא ולא נחת מיטרא עאל ואמר קומיהון לא רבי יהושע בן לוי מחית מיטרא לדרומאיי ולא ר' חנינה עצר מיטרא מן ציפוראיי אלא דרומאיי ליבהון רכיך ושמעין מילה דאורייתא ומתכנעין וציפוראיי ליבהון קשי ושמעין מילה דאורייתא ולא מיתכנעין. מי עליל תלה עינוי וחמא אוירא שייף אמר עד כדון הכין. מיד נחת מיטרא וגדר על גרמיה דלא למיעבד כן תובן אמר מה אנא מימור למרי חובא דלא יגבי חוביה. רבי זעירה בשם ר' חנינה מה יעשו גדולי הדור ואין הציבור נידון אלא אחר רובו שכן מצאנו שכל ל"ח שנים שהיו ישראל כמנוודים לא היה מדבר עם משה שנאמר (דברים כ) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב המחנה מה כתוב בתריה (שם) וידבר ה' אלי לאמר ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע בן לוי מה יעשו גדולי הדור ואין הציבור נידון אלא אחר רובו שכן מצאנו שאילולא שאמרו ישראל בהר הכרמל (מלכים א יח) ה' הוא האלהים ה' הוא האלהים לא ירדה האש מן השמים ושרפה את הקרבנות. רבי יהושע בן יאיר בשם רבי פינחס בן יאיר שלשה ברא הקדוש ברוך הוא ותהא שבראן ואלו הן כשדים וישמעאלים ויצר הרע. כשדים (ישעיהו כג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה הלואי לא היה. ישמעאלים (איוב יב) ישליו אהלים לשודדים ובטחות למרגיזי אל לאשר הביא אלוה בידו יצר הרע (מיכה ד) ביום ההוא נאם ה' אספה הצלעה והנדחה אקבצה ואשר הרעתי ר' ברכיה רבי אבא בר כהנא רבי יהושע בן יאיר בשם ר' פינחס בן יאיר הרי הוא כאילו הריעותי. רבי לעזר עבד תעניתא ולא איתנחת מיטרא עבד ר' עקיבה תענית ונחת מיטרא. עאל ואמר קומיהון אמשול לכם משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו שתי בנות אחת חצופה ואחת כשירה אימת דהות בעייתא ההיא חצופתא עלת קומיי הוה אמר יבון לה מה דהיא בעייתא ותיזיל לה

ואימת דהות ההיא כשירה עלת קומוי הוה מאריך
רוחיה מתחמד מישמוע שועתה. ואית שרי מימר כן
אלא שלא לחלל שם שמים בי ר"א. ר' אחא עבד תלת
עשרה תעניין ולא נחת מיטרא מי עליל פגע ביה חד
כותיי א"ל רבי ר' עצור גולתך מן מיטרא א"ל חיו
דהווא גברא שמיא מיעבד ניסן ושתא מצלחא והווא
גברא לית הוא מיחי ועבדון שמיא ניסין והצלחת שתא
ומית ההוא כותייא והוון כל עמא אמרין איתון חמין
פורין דשמש: וכל סביבותיה מתענות ולא
מתריעות. שכן מצאנו בי"ה מתענין ולא מתריעין: ר'
עקיבה אומר מתריעים אבל לא מתענין. שכן מצאנו
בראש השנה מתריעין ולא מתענין:

דף טו,א פרק ג הלכה ה משנה איזהו דבר עיר
המוציאה חמשה מאות רגלי יצאו ממנה שלשה מתים
בשלשה ימים זה אחר זה:

דף טו,א פרק ג הלכה ה גמרא אמר רבי לוי כתיב
(דברים כח) ידבק ה' בך את הדבר לאשה הזאת שהוא
מדבקת שלשה ככרים זה אחר זה זה. הא עבידא אינו

דף טו,ב פרק ג הלכה ה גמרא יותר מיכן צריכה שיעור
אחר. נישמענה מן הדא אפילו עיר גדולה כאנטוכיא
ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה
הדא אמרה יותר מיכן צריכה שיעור אחר. בתים
שאמרו בריאים אבל לא מרועעים ודכוותה בחורים
אבל לא זקינים. תני אסכרה כל שהוא שנים בדבר
ואחד באסכרה. איתא חמי אסכרה כל שהיא ואת
אמר הכין. לכן צריכה כשהתריעו על האסכרה והלכה
לה ואחר כך מתו שנים בדבר ואח' באסכרה:

דף טו,ב פרק ג הלכה ו משנה על אלו מתריעין בכל
מקום על השדפון ועל הירקון ועל הארבה ועל החסיל
ועל חיה רעה ועל החרב מתריעין עליהן מפני שהיא
מכה מהלכת:

דף טו,ב פרק ג הלכה ו גמרא ר' חמא בר עוקבא בשם ר' יוסי בן חנינה מתריעין על פרגיא של פשתן מ"ט (ירמיהו ה) שמה ושערורה בארץ. ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן מתריעין על השרב מ"ט (איוב ל) קדר הלכתי בלא חמה קמתי בקהל אשוע. א"ר לעזר אוקיר לאסייך עד דלא דצטריך ליה מה טעמא (איוב לז) היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש רבי יוחנן אמר אם סדרתה תפילה לא יהא לך צרי עין מלמעלה אלא הכל יהו מאמצין כחך שנאמר וכל מאמצי כח. ורבי שמעון בן לקיש אמר אם סדרתה תפילה לא תהא מיצר פיך אלא הרחב פיך ואמלאהו. לא סוף דבר ארבה אלא אפיי כנף. ולמה נקרא שמו חסיל שהוא חוסל את הכל. ולמה נקרא שמו גוביי דו גבי דינא דמריה. לא סוף דבר חיה רעה אלא אפילו בהמה רעה. כבר היו שנים בא"י חמור נושך וממית שור נושך וממית. לא סוף דבר חרב של מלחמה אלא אפיי חרב של שלום שכבר עשת רושם בימי יאשיהו:

דף טו,ב פרק ג הלכה ז משנה מעשה שירדו זקנים מירושלם לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלוא פי תנור שדפון

דף טז,א פרק ג הלכה ז משנה באשקלון ועוד גזרו תענית למחר על שאכלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן ר' יוסי אומר לא על שאכלו אלא על שנראו:

דף טז,א פרק ג הלכה ז גמרא הדא דאת אמר במכונס אבל במפוזר אפיי פרא מיכן. אמר ר' מנא נראו רצין אחריהן אמר ר' יוסה בי ר' בון נראו במקום שאין ראוי להם:

דף טז,א פרק ג הלכה ח משנה ועל אלו מתריעין בשבת על עיר שהקיפיה עכו"ם או נהר ועל הספינה המיטרפת בים ר' יוסי אומר לעזרה אבל לא לצעקה שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא הודו לו חכמים:

דף טז, א פרק ג הלכה ח גמרא רב אמר ענני ה' ענני. מתניי פליגא על רב ר' יוסי אומר לעזרה אבל לא לצעקה והא תנייא קדמייה. סבר מימר אפילו לצעקה. לוי בן סיסי באו הגייסות לעירו נטל ס"ת ועלה לראש הגג אמר רבון העולמים אין בטלית חדא מילה מן הדין ספר אורייתא ייעלין לון ואין לא ייזלון לון מיד איתבעון ולא אישתכחון. תלמידיה עבד כן ייבשת ידיה ואזלון לון. תלמיד תלמידיה עבד לא יבשת ידיה ולא אזלון לון לומר שאין שוטה נפגע ולא בשר המת מרגיש באיזמל:

דף טז, א פרק ג הלכה ט משנה על כל צרה שלא תבוא על הציבור מתריעין עליה חוץ מרוב גשמים מעשה שאמרו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים אמר להן צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו והתפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה ואמר רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מיכן עד שתרחם על בניך התחיל הגשמים מנטפין אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה ירדו כתיקנן עד שעלו ישראל מירושלם להר הבית מפני הגשמים אמרו לו כשם שנתפללת עליהן שירדו כך התפלל שילכו להם אמר להן צאו וראו אם נמחית אבן הטועים:

דף טז, א פרק ג הלכה ט גמרא ר' יונה שמעון בר בא בשם ר"י דבר שאפשר לך לומר עליו דיי היא ברכה. רבי ברכיה ר' חלבו רב אבא בר עילאי בשם רב עד שיבללו שפתותיכם מלומר דיינו ברכה דיינו ברכה.

דף טז, ב פרק ג הלכה ט גמרא הדא אמרה ערב פסחים היה תני כן בעשרין ביה צמון כל עמא למיטרא ונחת לון: ונתפלל ולא ירדו גשמים. אמר רבי יוסי בי רבי בון שלא בא בענוה. א"ר יודן גיריא הדין חונה המעגל בר בריה דחוני המעגל הוה סמיך לחרבן בית מוקדשא נפק לטורא לגבי פעליי עד דו תמן נחת מיטרא עאל ליה

למערתא מן יתיב גם ודמך ליה ועבד שקיע בשינתיה
שובעין שנין עד דחרב בית מוקדשא ואיתבני זמן
תיניינות. לסוף שובעין שנין איתער מן שינתיה נפק
ליה מן מערתא וחמא עלמא מחלף זוויי דהוות כרמי
עבידא זייתין זוויי דהוות זייתין עבידא זרעו. שאל ליה
למדינתא אמר לון מה קלא בעלמא אמרון ליה ולית
את ידע מה קלא בעלמא אמר לון לא. אמרין ליה מאן
את אמר לון חוני המעגל. אמרון ליה שמענן דהוה עליל
לעזרה והיא מנהרה עאל ואנהרת וקרא על גרמיה
(תהילים קכו) בשוב הי את שיבת ציון היינו
כחלמים: התחילו הגשמים מנטפין. אמרו לא באו
אלו אלא להתיר נדרו של זה: אמר לא כך שאלתי אלא
גשמי בורות שיחין ומערות ירדו בזעף. תני שמואל
כמפי הנוד: אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה
ונדבה ירדו כתיקנן עד שעלו ישראל מירושלם להר
הבית מפני הגשמים. הדא אמרה הר הבית מקורה היה
ותני כן אסטיו לפני מסטיו היה: אמרו לו כשם
שנתפללת עליהן שירדו כך התפלל עליהם שילכו להם
אמר להן צאו וראו אם נמחית אבן הטועים. מה
עיסקה דהדא אבן הטועים אלא כל מאן דהוה מובד
מילה הוה נסב לה מן תמן וכל דהוה משכח מילה הוה
מייביל לה לתמן. אמר להן כשם שאי אפשר לאבן
הזאת להימחות מן העולם כך אי"א להתפלל עלה
גשמים שילכו להם אלא צאו והביאו לי פר של הודיות
ויצאו והביאו לו פר של הודיות וסמך שתי ידיו ואמר
רבונו הבאתה רעה על בניך ולא יכלו לעמוד בה הבאתה
טובה על בניך ולא יכלו לעמוד בה אלא יהי רצון
מלפניך שתביא רווחה מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים
וזרחה החמה ונתנגבה הארץ ויצאו ומצאו מדבר מלא
כמהים. שאלו את ר"א מאימתי מתפללין על הגשמים
שילכו להם אמר להן כדי שיהא אדם עומד בקרן העופל
ומשקשק את רגליו בנחל קדרון אבל בטוחים אנו בבעל
הרחמים שאינו מביא מבול לעולם מה טעמא (ישעיהו
נד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על
הארץ:

דף טז, ב פרק ג הלכה י משנה שלח לו שמעון בן שטח ואמר לו צריך אתה לנדוי אבל מה אעשה לך ואתה מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא לאביך ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר (משלי כג) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך :

דף טז, ב פרק ג הלכה י גמרא שאילו נגזרו גזירה כשם שנגזרה בימי אליהו. לא נמצאתה מביא את הרבים לידי חילול השם שכל המביא את הרבים לידי חילול השם צריך נידוי. תמן תנינן שלח לו רבן גמליאל אם מעכב אתה את הרבים נמצאת מביא מבול לעולם. לא נמצאת מעכב רבים מלעשות מצוה וכל המעכב רבים מלעשות מצוה צריך נידוי. ואמר לו ואין הקב"ה מבטל גזירתו מפני גזירתו של צדיק אמר לו הן הקב"ה מבטל גזירתו מפני גזירתו של צדיק ואין הקב"ה מבטל גזירתו של צדיק מפני גזירתו של צדיק חבירו. אבל מה אעשה לך ואתה מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא על אביו והוא עושה לו רצונו. ר' ברכיה ר' אבא בר כהנא ר' זעירה בשם רב יהודה ואית דאמרין לה בשם רב חסדא ואית דאמרין לה בשם רב מתנה (איוב כב) ותגזר אמר ויקם לך מה ת"ל לך אלא אפילו הוא אמר הכין ואת אמר הכין דידך קיימא ודידי לא קיימה. (שם) ועל דרכיך נגה אור א"ר חיה בר בא זו ירידת גשמים (איוב לז) אף ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו. (איוב כב) כי השפילו ותאמר גוה

דף יז, א פרק ג הלכה י גמרא אני אמרתי להשפילן ואתה אמרת לגאותן דידך קיימא ודידי לא קיימא (איוב כב) ושח עינים יושיע אני אמרתי לשחות עיניהם ברעה ואתה אמרת להושיען דידך קיימא ודידי לא קיימא אני אמרתי (שם) ימלט אי נקי ואתה אמרת ימלט אע"פ שאינו נקי דידך קיימא ודידי לא קיימא. מהו (שם) ונמלט בבר כפיך בברירות כפיך בזכות מצות ומעשים טובים שהיו בידך מראשיתך עליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. מה ת"ל יולדתך ר' מנא אמר אומתך ר' יוסה בי ר' בון אמר

שעתך. ורבנן אמרי כשם שהוא מקללה בכפליים כך הוא משמחה בכפליים. ומניין שהוא מקללה בכפליים שנאמר (משלי יז) כעס לאביו בן כסיל ומימר ליולדתו (משלי י) בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. מהו תוגת אמו א"ר לודה לישן גימטריון הוא אפרא בעייני אמיה. ומנין שהוא משמחה בכפליים ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך:

דף יז, א פרק ג הלכה יא משנה היו מתעניין וירדו להן גשמים קודם להנץ החמה לא ישלימו אחר הנץ החמה ישלימו ר' אליעזר אומר קודם לחצות לא ישלימו לאחר חצות ישלימו מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להן גשמים קודם לחצות אמר להן ר' טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו י"ט ויצאו ואכלו ושתו ועשו י"ט ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול:

דף יז, א פרק ג הלכה יא גמרא שנאמר (ישעיהו סה) והיה טרם יקראו ואני אענה: לאחר הנץ החמה ישלימו. (שם) עוד הם מדברים ואני אשמע או חלף. א"ר תנחומא ותני כן אין ענייה אלא סמך לקריאה ואין קריאה אלא סמך לענייה. ביומי דר' יודן גזרין תענית ונחת מיטרא ברומשא סלק ר' מנא לגביה א"ל בגין דאנא צחי מהו דנישתי א"ל אוריך שמא ימלכו להשלים. ר' אחא ר' אבהו בשם ר' יוסי בר חנינא אסור להתענות עד שש שעות בשבת א"ר יוסי בי ר' בון מתניי אמרה כן קודם לחצות לא ישלימו עד כדון צפרא לאחר חצות ישלימו כבר עבר רובו של יום בקדושה. רבן יוחנן בן זכיי כד הוה בעי ייחות מיטרא הוה אמר לספריה קום לך קומי היכלא בגין דר' בעי מספרא ולית בחייליה מצטער מיד הוה מטררא נחית. רב אדא בר אחוה כד הוה בעי ייחות מיטרא הוה שלח מסאניה כד הוה שלח תריהון הוה עלמא טייף מפלתא הוויין תמן והוה מיתב חד מן תלמידיה בביתא עד דהוון מפנין ביתא וכיון דהוה נפק מן בייתא הוה בייתא רבע. ואית דאמריין רב אדא בר אחוה הוה שלחו חכמים ואמרו לו מה מעשים טובים יש בידך אמר להן

מימי לא קדמני אדם לבית הכנסת ולא הנחתי אדם בבית הכנסת ויצאתי לי ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ולא הזכרתי דברי תורה במקום מטונף

דף יז, ב פרק ג הלכה יא גמרא ולא הוצעתי וישנתי שינת קבע ולא צעדתי בין החבירים ולא כיניתי שם לחבירי ולא שמחתי בתקלת חבירי ולא באת קללת חבירי על מטתי ולא הלכתי בשוק אצל מי שהוא חייב לי מימי לא הקפדתי בתוך ביתי לקיים מה שנאמר (תהילים יא) אתהלך בתם לבבי בקרב ביתי. אי זו היא הלל הגדולה ר' פרנך בשם ר' חנינה (שם) הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו הודו לאדוני האדונים כי לעולם חסדו אמר ר' יוחנן ובלבד שעומדין בבית ה'. ולמה באילין תרתיין פרשתא ר' זעירה רבי אבהו בשם רבי שמואל בר נחמן מפני שירידת גשמים כלולה בהן. על דעתיה דר' יוחנן ניחא דכתיב (תהילים קלה) מעלה נשאים מקצה הארץ וכו' חנינה מה. בגין דכתיב (תהילים קלו) נתן לחם לכל בשר כלי"ח. ר' בא ור' סימון תריהון אמרין הדא דידן רבי יהושע בן לוי אמר הדא דידן בר קפרא אמר. הדא דידן בר קפרא כדעתיה דתנינן תמן מימיה של כת השלישית לא הגיעה לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה ממועטין. תני בר קפרא זו היא הלל הגדולה חד בר אביי עבר קומי תיבותא אמר לון ענון בתריי מה דאנא אמר הדא אמרה לית הדא דידן א"ר מנא הדא דידן ניסא הוה רב בגין כן אמר לון ענון בתריי מה דאנא אמר:

מסכת תענית פרק ד

דף יז, ב פרק ד הלכה א משנה בשלשה פרקים הכהנים נושאים את כפיהן ארבעה פעמים ביום בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביוהכ"פ:

דף יז, ב פרק ד הלכה א גמרא את ש"מ תלת את ש"מ שמתענין במעמדות ושמתפללים ארבע ואין נשיאת כפים בלילה אלא ביום. וישא את כפיי ואל יתפלל. מצאנו תפילה בלא נשיאת כפים ולא מצאנו נשיאת כפים בלא תפילה. תני זו דברי ר"מ. ר' זעירה בשם ר' יוחנן בעירובין ובתענית ציבור נהגו הכל כרבי מאיר ר' יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן

דף יח, א פרק ד הלכה א גמרא אף במגילת אסתר נהגו הכל כרבי מאיר. רבי זעירה ר' חייה ריב"ל בשם בר פדיה מפני מה סמך הכתוב פי' נזיר לנשיאת כפים ללמדך כשם שהנזיר אסור ביין כך נשיאת כפים אסורה ביין. אי מה הנזיר אסור בחרצנים ובזוגין אף נשיאת כפים אסורה בחרצנים ובזוגין. ר' יונה אמר איתפלגון ישוע בר גזורה ור' זעירה חד ילף לה מן הנזיר וחד ילף לה מן השירות ולא ידעין מאן ילף לה מן הנזיר ומאן ילף לה מן השירות. מאן דיליף מן הנזיר אי מה הנזיר אסור בחרצנים ובזוגים אף נשיאות כפים אסור בחרצנים ובזוגין ומאן דיליף לה מן השירות אי מה השירות אסור בבעלי מומין אף נשיאות כפים אסור בבעלי מומין. והא תני אם היה דש בעירו מותר. כהדא ר' נפתלי הוות אצבעתיה עקומה אתא שאל לר' מנא א"ל מכיון שאתה דורש בעירך מותר. רב חונה מעבר זלדקן והא תני אם היה דש בעירו מותר א"ר מנא ריגלא הוות בגין שלא יהו אומרין ראינו קטן נושא את כפיו. א"ר יוסה זאת אומרת שאסור להסתכל בכהנים בשעה שהן מברכין. א"ר חגיי כלום אמרו אין מסתכלין לא מפני הסיע דעת משה דאנא מסתכלנא ולא מסעה דעתי. מניין לנשיאות כפים (במדבר ו) כה תברכו את בני ישראל. עד כאן בשחרית במוסף (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו אל העם. המקרא הזה מסורס הוא והלא לא צריך לומר אלא (שם) וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים ואח"כ וישא אהרן את ידיו וגו' אלא מלמד שבירידתו למזבח היה נושא את כפיו ומברך את העם ויברכם בעמידה. יכול שלא בעמידה

ת"ל (דברים כא) כי בס בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשמו. מקיש ברכו לשירות מה שירות בעמידה אף ברכה בעמידה וכן הוא אומר (דברי הימים ב ל) ויקמו הכהנים הלויים ויברכו את העם וגו'. בדורו של חזקיהו שהיו יגיעים בתורה הכתוב מדבר אבל בדורות אחרים שהיו עובדים עכו"ם מהו אומר (ישעיהו א) ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם. ויברכם ברכה תומה אבל לא שמענו אי זו היא עד שבא הכתוב ופירשה (במדבר ו) יברך ה' וישמרך יאר ה' פניך אליך ויחנך ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. ומניין לנעילה א"ר לוי (ישעיהו א) גם כי תרבו תפלה אינני שומע מיכן שכל המרבה בתפילה נענה. מחלפה שיטתיה דר' לוי תמן א"ר אבא בריה דר' פפי ר' יהושע דסיכני בשם ר' לוי (משלי יד) בכל עצב יהי מותר ודבר שפתים אך למחסור חנה ע"י שריבה בתפילתה קיצרה בימיו של שמואל שאמר (שמואל א א) וישב שם עד עולם.

דף יח, ב פרק ד הלכה א גמרא והלא אין עולם של לוי אלא חמשים שנה דכתיב (במדבר ח) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וחיי דילון חמשין ותרתיי א"ר יוסי בי ר' בון ושתים שגמלתו וכא הוא אמר הכין. כאן ביחיד כאן בציבור. ר' חייה בשם ר' יוחנן ר"ש בן חלפותה בשם ר"מ והיה כי הרבתה להתפלל מיכן שכל המרבה להתפלל נענה. עד אימתי הוא נעילה רבנן דקיסרין אמרין איתפלגון רב ור' יוחנן רב אמר בנעילת שערי שמים ר"י אמר בנעילת שערי היכל. א"ר יודן ענתונדריא מתניתא מסייעא לרבי יוחנן בשלשה פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה בנעילת שערים אית לך מימר נעילת שערי שמים ביום אחוה דאימיה דרב אדא הוה צייר גולתיה דרב בצומא רבא א"ל כד תיחמי שומשא בריש דיקלא את יהב לי גולתי דנוצלי נעילת שערים מחלפה שיטתיה דרב תמן הוא אמר בנעילת שערי שמים וכא הוא אומר בנעילת שערי היכל א"ר מתניה על ידי דהוה מאריך בצלותיה סגין הוה מגיע סמוך

לנעילת שערי שמים נעילה מהו שתפטור את של ערב ר' בא רב חונה בשם רב נעילה פוטרת של ערב א"ר בא לרב חונה ואיכן הוא מזכיר של אבדלה א"ר יונה לר' בא והיאך יהו שבע פוטרות שמונה עשרה אמר ליה ולא כבר איתתבת א"ל ובגין דאיתתבת תיבטל אמר ר' יוסה מה דקשי ר' בא קשי יאות מה דקשי ר' יונה לא קשי יאות קל היקילו עליו מפני תעניתו שיהו שבע פוטרות שמונה עשרה ר' בא בר ממל אמר לחברייא מריי מן כולכון שמעית שאין נעילה פוטרת של ערב ר' סימון בשם ר' לוי אין נעילה פוטרת של ערב א"ר יוסי בי ר' בון ותני ר' חייה כן בכל יום אדם מתפלל שמונה עשרה במוצאי שבת ובמוצאי יה"כ ובמוצאי תענית ציבור ר' יצחק בר נחמן בשם רבי יהושע בן לוי יום הכיפורים שחל להיות בשבת אע"פ שאין נעילה בשבת מזכיר של שבת בנעילה ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי שבת שחל להיות בחנוכה אף על פי שאין מוסף בחנוכה מזכיר של חנוכה במוסף אוספין עלה ראש חדש שחל להיות בתענית אף ע"פ שאין נעילה בראש חדש מזכיר של ראש חדש בנעילה ראש חדש ותענית איכן הוא מזכיר של ראש חדש ר' זעירה אמר בהודייה ר' בא בר ממל אמר בעבודה ר' אבינה אומרה ברכה רביעית אמר ר' בא מה מצאנו בכל מקום אומרה ברכה רביעית אף כאן ברכה רביעית

דף יט, א פרק ד הלכה א גמרא ונפק עובדא כהדא דר' בא במה קורין ר' יוסי אומר קורין ברכות וקללות אמר לון ר' מנא בגין מדעתון די תעניתא רביעין על מעיהון ולא ידעין די תעניתא א"ל להודיעך שקורין ברכות וקללות ר' יודן קפודקייא אמר קומי ר' יוסה בשם ר' יודה בר פזי קורין בר"ה קם רבי יוסה עם ר' יודה בר פפי א"ל אתה שמעת מן אבוך הדא מילתא אמר ליה אבא לא אמר כן אלא בעייני טב על ידי דאינון ידעין דהוא ריש ירחא קורין בראש חדש ושאר כל המקומות קורין ברכות וקללות. ירמיה ספרא שאיל לרב ירמיה ר"ח שחל להיות בשבת במה קורין א"ל קורין

בר"ח. א"ר חלבו קומי ר' אימי מתניתה אמרה כן לכל מפסיקין לראשי חדשים לחנוכה ולפורים. יצחק סחורה שאל לר' יצחק ר"ח שחל להיות בחנוכה במה קורין א"ל קורין בראש חדש ואחד בחנוכה. ר' פינחס ר' סימון ר' אבא בר זמינא מטי בה בשם ר' אבדמא דחיפה קורין שלשה בחנוכה ואחד בראש חדש להודיעך שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח. בר שלמיא ספרא שאל לר' מנא הגע עצמך שחל ראש חדש של חנוכה להיות בשבת ולא שבעה קרויין אינון אית לך מימר שלא בא הרביעי אלא מחמת ראש חדש א"ל והדא שאילתיה דספק. ר' מפקר לאבדן אמוריה אכריז קומיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד דיומא קאים. ר' חייא בר בא מפקד לאמוריה אכריז קומיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד דיומא קיים. א"ר חנינה משכני ר' ישמעאל בי רבי יוסי אצל פונדקי אחד ואמר לי כאן נתפלל אבא של לילי שבת בע"ש. א"ר אימי ר' יוחנן פליג. ולא הוה צריך מתפלגי למה שכן מוסיפין מחול על הקודש ועוד דסלקון חמרייא מן ערב לציפורין ואמרון כבר שבת ר"ח בן דוסא בעירו. והיידא אמר דא"ר חנינה משכני רבי ישמעאל בי ר' יוסי אצל פונדקי אחד ואמר לי כאן נתפלל אבא של ממוצאי שבת בשבת ואפילו עלה לא הוה צריך מתפלגה דרבי מפקד לאבדן אמוריה אכריז קומיהון מאן דיצלי יצלי דרמשא עד יומא קיים ר' חייא בר בא מפקד לאמוריה אכריז קומיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד דיומא קיים. דבית ר' ינאי אמרין עלון אדם למיטתו אין מטריחין עליו שירד. אמר רבי זעירה כל זמן דהוינא עבד כן הוינא מתפחד בליליא. לית לך אלא כהדא דרבי מפקד לאבדן אמוריה אכריז קומיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד דיומא קיים ר' חייא בר בא מפקד לאמוריה אכריז קומיהון מאן דמצלי יצלי דרמשא עד דיומא קיים. אמר רבי יעקב בר אחא תניי תמן תפלת הערב מהו רבן גמליאל אומר חובה רבי יהושע אומר רשות. אמר רבי חיננא

דף יט, ב פרק ד הלכה א גמרא אתיין אילין פלגיותא כהינין פלוגיותא מ"ד חובה אין נעילה פוטרת של ערב מ"ד רשות נעילה פוטרת של ערב. מעשה בתלמיד אחד שבא ושאל את רבי יהושע תפלת הערב מה היא אמר לו רשות ובא ושאל את ר"ג תפלת הערב מה היא אמר לו חובה אמר לו והלא רבי יהושע אמר לי רשות. אמר לו למחר כשאיכנס לבית הוועד עמוד ושאל את ההלכה הזאת ועמד אותו התלמיד ושאל את ר"ג תפלת הערב מה היא אמר לו חובה אמר לו והא ר' יהושע אומר רשות אמר לו ר"ג לר' יהושע את הוא שאומר רשות אמר לו לאו. אמר לו עמוד על רגליך ויעידוך והיה ר"ג יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שריננו בו כל העם. אמרו לר' חוצפית המתורגמן הפטר את העם אמרו לרבי זינן החזן אמור התחילו. ואמרו התחיל ועמדו כל העם על רגליהם אמרו לו וכי על מי לא עברה רעתך תמיד. מיד הלכו ומינו את ר"א בן עזריה בישיבה בן שש עשרה שנה היה ונמלא כל ראשו שיבות והיה ר"ע יושב ומצטער ואמר לא שהוא בן תורה יותר ממנו אלא שהוא בן גדולים יותר ממנו אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד להיתלות בהו. מה היתה יתדותו של רבי אלעזר בן עזריה שהוא עשירי לעזרא. כמה ספסלים היו שם ר' יעקב בר סיסי אמר שמונים ספסלים של תלמידי חכמים היו שם חוץ מן העומדים מאחורי הגדר אמר רבי יוסי בי ר' בון שלש מאות ספסלין של תלמידי חכמים היו שם חוץ מן העומדים מאחורי הגדר כהיא דתנינן תמן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה. תמן תנינן זה מדרש דרש ר"א בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה וכי כרם היה שם אלא אלו תלמידי חכמים שהיו עשויים שורות שורות ככרם מיד הלך לו ר"ג אצל כל אחד ואחד בתוך ביתו לפייסו. אתא גבי ר' יהושע ואשכחיי דהוה עביד מחטין א"ל מן אילין את חיי א"ל ועד כדון את בעי מידע אי לו לדור שאת פרנסו אמר לו נעניתי לך. שלחין גבי ר' לעזר בן עזריה חד קצר ואיתד אמרי ר"ע הוה א"ל מי שהוא מזה יזה מי שאינו לא

מזה ולא בן מזה יאמר למזה בן מזה מימיך מימי מערה
ואפרך אפר מקלה. אמר להן נתרציתם אני ואתם
נשכים לפתחו של רבן גמליאל אעפ"כ לא הורידו אותו
מגדולתו אלא מינו אותו אב ב"ד:

דף יט, ב פרק ד הלכה ב משנה אלו הן המעמדות
(במדבר כח) צו את בני ישראל את קרבני לחמי לאשי
וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו
אלא שהתקינו הנביאים הראשונים ארבעה ועשרים
משמרות ועל כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלם
של כהנים ושל לויים ושל ישראל הגיע זמן המשמר
כהניו ולוייו עולין לירושלם וישראל שבאותו המשמר
מתכנסין בעריהן וקוראין במעשה בראשית:

דף יט, ב פרק ד הלכה ב גמרא לא צורכה דילא אלו הן
המעמדות מתכנסין בעריהן וקורין במעשה
בראשית. בא להתחיל מתחילת הפרשה. אמר רבי
יונה אילין תמידין קרבנותיהן של כל ישראל
אינון. אם יהיו כל ישראל עולין לירושלם. לית כתיב
אלא (שמות לד) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך.

דף כ, א פרק ד הלכה ב גמרא אם יהיו כל ישראל
יושבין ובטילין והא כתיב (דברים יא) ואספת דגנך מי
אוסף להם את הדגן. אלא שהתקינו הנביאים
הראשונים כ"ד משמרות ועל כל משמר ומשמר היה
עמוד בירושלם של כהנים ושל לויים ושל ישראל. תני
ארבעה ועשרים אלף עמוד מירושלם וחצי עמוד
מיריחו אף יריחו היתה יכולה להוציא עמוד שלם אלא
בשביל לחלוק כבוד לירושלם היתה מוציאה חצי
עמוד. הכהנים לעבודה והלויים לדוכן וישראל מוכיחין
על עצמן שהן שלוחיהן של כל ישראל. תני ר"ש
הכהנים והלויים וישראל ושיר מעכבין את הקרבן ר'
אבון בשם ר' לעזר טעמא דר"ש (דברי הימים ב כט) וכל
הקהל משתחוים אלו ישראל והשיר משורר אלו הלויים
וחצוצרות מחצצרים אלו הכהנים עד לכלות העולה
הכל מעכבין את הקרבן. ר' תנחומא בשם ר' לעזר שמע

לה מן הדא (במדבר ח) ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל אלו הלויים לעבד את עבדת בני ישראל אלו הכהנים לכפר על בני ישראל זה השיר ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש אלו ישראל. מניין שהשיר קרוי כפרה חוננא אבוי דבר נטה בשם ר' בניה לכפר על בני ישראל. זה השיר. מנין שהשיר מעכב ר' יעקב בר אחא ר' בולאטה בשם רבי חוננא לכפר על בני ישראל זה השיר. רבי יעקב בר אחא רבי חייה בשם ר"י שמונה משמרות כהונה העמד משה ד' משל אלעזר וד' משל איתמר עד שעמד דוד ושמואל הרואה והוספיה עליהם עוד שמונה ד' משל אלעזר וד' משל איתמר ובקשו להוסיף עוד שמונה ולעשותן כ"ד ומצאו משל אלעזר ולא מצאו משל איתמר הה"ד (דברי הימים א כד) וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן בני איתמר וגו'. ר' יעקב בר אחא ר' חונה רבה דציפורין בשם ר"י בית אב אחד בית אב אחד אחוז לאלעזר שניתוסף לו בתי אבות אחרים ואחוז אחוז לאיתמר מה שתפס תפס. ר' זעירי בשם רב הונה להזיר י"ז שחזר המחזיר לאלעזר. לעשותן כ"ג אין את יכול דכתיב (דברי הימים א ט) המה יסד דויד ושמואל הראה באמונתם באמנותם אימנות גדולה היתה שם שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו. אמר רבי אבהו חישבתים שאין משמר נוטל ושונה בשדה אחוזה עד שיטול חבירו. ד' משמרות עלו מן הגולה ידעיה חרים פשחור ואימר והתנו עמהן הנביאים שביניהן שאפ"י יהויריב עולה מן הגולה שלא ידחה את המשמר שלפניו אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו הנביאים שביניהן ועשו כ"ד גורלות והטילום בקלפי ובא ידע"י ונטל ה' והוא הרי ו' ובא חרים ונטל ה' והוא הרי ו' ובא פשחור ונטל ה' והוא הרי ו' ובא אימר ונטל ה' והוא הרי ו'. והתנו עמהן הנביאים שביניהן שאפילו יהויריב עולה מן הגולה שלא ידחה את המשמר שלפניו אלא ייעשה טפילה לו. ועמדו ראשי משמרות ועשו עצמן בתי אבות ויש משמר שהיה בו ה' ו' ז' ח' ט' משמר שהיה בו חמשה

שלשה מקריבין שלשה ימים ושנים מקריבין ארבעה ימים. משמר שהיה בו ו' ה' מקריבין חמשה ימים ואחד מקריב שני ימים. משמר שהיה בו שבעה כל אחד ואחד מקריב את יומו משמר שהיה בו ח' ו' מקריבין ו' ימים וב' מקריבין יום אחד. משמר שהיה בו ט' ה' מקריבין ה' ימים וד' מקריבין ב' ימים.

דף כ,ב פרק ד הלכה ב גמרא ויש מהן שקבעו עצמן לעולם משמר שהיה בשבת היה בשבת לעולם במוצאי שבת היה במוצאי שבת לעולם ויש מהן שהיו מקריבין על כל משמר ומשמר ויש מהן שהיו מגרילין על כל שבועה ושבוע. ר' הוה ממני תרין מינויין אין הוון כדיי היו מתקיימין ואין לא הוון מסתלקין מדדמך פקיד לבריה אמר לא תעביד כן אלא מני כולהון כהדא ומני לרבי חמי בר חנינה בראשה. ולמה לא מניתיה הוא אמר רבי דרוס' בגין דצווחין עלויי בציפורין ציפוראיי. ובגין צווחה עבדין אמר רבי לעזר בי רבי יוסה על שהושיבו טעם ברבים. רבי הוה יתיב מתניי (יחזקאל ז) וזכרי פליטיכם אותי (שם) והיו אל ההרים כיוני הגאיות כלם הומות. אמר ליה הומות אמר ליה הן קריתה אמר ליה קדם רב המנונא דבבל. אמר ליה כד תיחות לתמן אמור ליה דמנייתך חכים וידע דלא מיתמני ביומיי. מן דדמך בעא בריה ממניתיה ולא קביל עליה ממתמנייא אמר לית אנא מקבל עלן מתמנייא עד זמן דתמני רבי פס דרומא קמיי. והוה תמן חד סב אמר אין חנינה קדמיי אנא תיניין אין רבי פס דרומייא קדמיי אנא תיניין וקביל עלוי ר' חנינא מיתמנייא תלתאי. אמר רבי חנינא זכית מארכה יומין אין בגין הדא מילתא לית אנא ידע אין בגין דהויית סליק מן טיבריה לציפורין והוינא עקים איסרטין מיעול מישאול בשלמיה דר' שמעון בן חלפותא בעין תינה לית אנא ידע. שמואל ואילין דבית שילא הוון שאלין בשלמיה דנשייא בכל יום והוון אילין דבית שילה עלין קדמייא ויתבין קדמייא פלגון עיקר לשמואל ואייתבוניה קדמיי. עאל רב לתמן ופלג ליה

שמואל איקר ואותביניה קדמיי אמרין אילין דבית שילה אנן תיניינין אנן וקבל עלויי שמואל מיתב תליתא. שלשה ספרים מצאו בעזרה ספר מעוני וספר זעטוטי וספר היא באחד מצאו כתוב מעון אלהי קדש ובשנים כתיב (דברים לג) מענה אלהי קדם וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב וישלח את זעטוטי בני ישראל ובשנים כתוב (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל וקיימו שנים וביטלו אחד. באחד מצאו כתוב תשע היא ובשנים כתיב אחד עשר היא וקיימו שנים וביטלו אחד. אמר רבי לוי מגילת יוחסין מצאו בירושלם וכתוב בה הלל מן דדוד בן יצף מן דאסף בן ציצית הכסת מן דאבנן בן קוביסין מן דאחאב בן כלבא שבוע מן דכלב רבי ינאי מן דעלי מן יהוד מן ציפורין רבי חייה רבה מבני שפטיה בן אביטל רבי יוסי בי רבי חלפתא מבני יונדב בן רכב רבי נחמיה מן נחמיה התרשתא. תני סדר הסב בזמן שהן שתי מיטות הגדול שבהן עולה מיסב בראש העליונה והשני לו למטה ממנו. בזמן שהן שלש מיטות הגדול שבהן עולה ומיסב בראש האמצעית והשני לו למעלה והשלישי לו למטה הימנו וכן מסדירין והולכין. אמר רבי שמואל בר רב יצחק

דף כא, א פרק ד הלכה ב גמרא אבות דרך הסב הן קבורין רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא לעולם אין העולם עומד אלא על הקרבנות. תמן תנינן שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ושלתן בפסוק אחד (ישעיהו נא) ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתוך זו גמילות חסדים ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמילות חסדים זכה לישוב בצילו של הקב"ה. הדא היא דכתיב (תהילים לו) מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. (ישעיהו נא) לנטע שמים וליסד ארץ אלו הקרבנות (שם) ולאמר לציון עמי אתה אלו ישראל. א"ר חנינא בר פפא חוזרני על כל המקרא ולא

מצאנו שנקראו ישראל ציון אלא זה ולאמר לציון עמי
אתה: תמן תנינן רבן שמעון בן גמליאל אומר על
שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת והשלוש
ושלשתן דבר אחד הן נעשה הדין נעשה אמת נעשה
שלוש א"ר מנא ושלשתן בפסוק אחד (זכריה ח) אמת
ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

דף כא, א פרק ד הלכה ג משנה ביום הראשון קוראין
בראשית יהי רקיע בשני יהי רקיע יקוו המים בשלישי
יקוו המים יהי מאורות ברביעי יהי מאורות ישרצו
המים בחמישי ישרצו המים ותוצא הארץ בששי ותוצא
הארץ ויכלו השמים והארץ וכל צבאם. פרשה גדולה
קורין אותה בשנים וקטנה ביחיד בשחרית ובמוסף
ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן כקורין את שמע ע"ש
במנחה לא היו נכנסין מפני כבוד השבת כל יום שיש בו
הלל אין בו מעמד שחרית קרבן מוסף אין בו נעילה
וקרבן עצים אין בו מנחה דברי רבי עקיבה אמר לו בן
עזאי כך היה ר' יהושע שונה קרבן מוסף אין בו מנחה
וקרבן עצים אין בו נעילה חזר רבי עקיבה להיות שונה
כדברי בן עזאי:

דף כא, ב פרק ד הלכה ג גמרא רב חונה אמר ג' קרויות
שבתורה לא יפחתו מי' פסוקים חזקיה אמר כנגד
עשרת הדברות. והא תנינן ביום הראשון בראשית ויהי
רקיע והא לית בהון אלא תמנייא. ר' אידי אמר
איתפלגון כהנא ואסא חד אמר חוזר וחורנה אמר חותך
מאן דאמר חוזר חוזר שני פסוקים מאן דאמר חותך
ויהי ערב ויהי בקר פסוק בפני עצמו. והתנינן בשני יהי
רקיע יקוו המים חד אמר חוזר וחורנה אמר חותך מאן
דאמר חוזר חוזר שני פסוקין מ"ד חותך אפי' חותך לית
ביה. התיב רבי פליפה בר פריטה קומי ר' זעירא והרי
פרשת עמלק א"ל שנייה היא שהוא סדרו של יום התיב
ר' לעזר בר מרום קומי ר' יונה והא תני המפטיר בנביא
לא יפחות מכ"א פסוקים. תני אנשי משמר היו
מתענים בכל יום בשני היו מתענין על מפרשי ימים
(בראשית א) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים

בשלישי היו מתעניין על יוצאי דרכים (שם) ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים ברביעי היו מתעניין על התינוקות שלא תעלה אסכרה לתוך פיהם (שם) ויאמר אלהים יהי מאורות מארת כתיב בחמישי היו מתעניין על המעוברות שלא יפלו ועל המיניקות שלא ימותו בניהן (שם) ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה. תני לא היו מתעניין לא בערב שבת ולא במוצאי שבת מפני כבוד שבת. תני סנהדרין גדולה היתה מתענה עמהן. וסנהדרין יכולה להתענות בכל יום מחלקין היו עצמן על בתי אבות ואין מתעניין על שני דברים כאחת מן הדא (עזרא ח) ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת. אמר רבי תנחומא לא מן הדא אלא מן הדא (דניאל ב) ורחמין למבעא מן קדם אלה שמיא על רזה דנה. ר' חגי בשם רבי זעירה שאם היו שני דברים כגון עצירת גשמים וגוביי מתריעין עליהן ר' חגי כד דהוה נפק לתענית' הוה אמר קומיהון אחונן אף על גב דאית בליבין עקין סגין אלא להן דאתינו. מתניתא דרבי מאיר דרבי מאיר אמר

דף כב,א פרק ד הלכה ג גמרא מתפללין וקורין מתפללין וקורין ברם כרבנן מתפללין וקורין מתפללין והולכין להן. הא מוסף יש בו. מתניתא דרבי מאיר דרבי מאיר אמר מתפללין וקורין. אית תניי תני ומחלף. רבי אחא בשם רבי יסא כמתניתן אמר רבי סימון סוכרא דקימא טרד אמר רבי מנא מפני סעודות ראש חדש רבי לעזר על שם כל התדיר מחבירו קודם את חבירו קרייא מסייע לר' יוחנן (שמואל א כ) ויהי ממחרת החדש השני אין תימר תרין ירחין הוון והא כתיב מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם. א"ר חייה בר בא ר' יוחנן מפקד לכנישתא דכופרא סכון מיעל עד דו איממא ואתון אמרין זמנו ועיבורו :

דף כב,א פרק ד הלכה ד משנה זמן עצי כהנים והעם בתשעה באחד בניסן בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד בן יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן

יהודה בשבעה בו בני יונדב בן רכב בעשרה בו בני סנאה
בן בנימין בחמשה עשר בו בני זתוא בן יהודה ועמהם
כהנים ולוים וכל מי שטעה שבטי בני גונבי עלי ובני
קוצעי קציעות בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה
בעשרים באלול בני עדין בן יהודה באחד בטבת שבו בני
פרעוש שנייה באחד בטבת לא היה מעמד שהיה בו הלל
קרבן מוסף וקרבן עצים :

דף כב, א פרק ד הלכה ד גמרא מה ראה זמן עצי כהנים
והעם להימנות אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה לא
מצאו עצים בלישכה ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל
עצמן ומסרום לציבור וקרבו מהן קרבנות ציבור והתנו
עמהן הנביאים שביניהן שאפילו לשכה מליאה עצים
שיהיו מביאין מעצמן ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל
עצמן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן
תחילה. א"ר אחא דר' יוסה היא דר' יוסה אמר אף
הרוצה מתנדב שומר חנם. ר' יוסי בשם רבי אילא דברי
הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן
כל עמא מודיי שהוא משתנה מן קרבן יחיד לקרבן
ציבור. תני אשה שעשת כתונת לבנה צריכה למסור
לציבור א"ר אחא דר' יוסי היא דר' יוסי אמר אף
הרוצה מתנדב שומר חנם. ר' יוסא בשם ר' אילא ד"ה
היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל במכשיר קרבן כל
עמא מודיי שהוא משתנה מקרבן יחיד לקרבן ציבור.

דף כב, ב פרק ד הלכה ד גמרא מתניי פליגא על ר' יוסי
אותן הימים נוהגין בהם בשעת קרבן ושלא בשעת
קרבן ר' יוסה אומר אינן נוהגין אלא בשעת קרבן. ועוד
מן הדא דתני א"ר לעזר בי רבי יוסי אנו היינו מבני
סנאה בן בנימין וחל תשעה באב להיות בשבת ודחינו
אותו למוצאי שבת והיו מתעניין ולא משלימין. מהו בני
גונבי עלי ובני קוצעי קציעות אלא בשעה שהושיב
ירבעם בן נבט פרסדאות על הדרכים לא היו מניחין את
ישראל לעלות לירושלם כל מי שהיה כשר וירא חטא
באותו הדור היה מביא את בכוריו ונותן לתוך הסל
ומחפה אותן קציעות ונוטל את העלי ונותן את הסל על

כתיפו ונוטל את העלי בידו. וכיון שהיה מגיע באותו המשמר היה אומר לו לאיכן אתה הולך והוא אומר לו איני הולך אלא לעשות מעט קציעות הללו כפות אחת של דבילה בעלי הזה שבידי. וכיון שהיה עובר את אותו המשמר היה מעטרן ומעלה אותן לירושלם מהו אומר בני סלמיי הנתוצתי אלא כל מי שהיה מתנדב עצים וגזירים למערכה היה מביא עצים ועושה אותן כמין שלבין ועושה אותן כמין סולם ונותנין על כתיפיו. וכיון שהיה מגיע לאותו המשמר היה אומר לו לאיכן אתה הולך והוא אומר לו איני הולך אלא להביא שני גוזלות הללו מן השובך זה שלפני בסולם הזה שעל כתיפי וכיון שהיה עובר את אותו המשמר היה מפרקן ומעלה אותן לירושלם על ידי שנתנו את נפשם למצוי זכו לקנות שם טוב בעולם ועליהם הוא אומר (משלי י) זכר צדיק לברכה:

דף כב, ב פרק ד הלכה ה משנה חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטומוס את התורה והעמיד צלם בהיכל בט"ב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר:

דף כב, ב פרק ד הלכה ה גמרא כתיב (שמות כד) וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי ויעל משה. שביעי שהוא לאחר הדיברות ותחילה לארבעים. אמר להן משה ארבעין יומין אנא מיעבד בטורא כיון שהגיע יום ארבעים ולא בא מיד (שמות לב) וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר וכיון שהגיע שש שעות ולא בא מיד (שם) ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו וגו'. (שם) וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך וגו'. (שם) וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה אמר משה אדם שהוא עתיד להנהיג שררה על ששים ריבוא אינו יודע

להבחין בין קול לקול (שם) ויאמר אין קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שומע. א"ר יסא קול קילוס עכו"ם אנכי שומע. ר' יודן בשם ר' יסא אין כל דור ודור שאין בו אונקי אחת מחטא של עגל (שם) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת. ר' חלקיה בשם ר' אחא מיכן שלא יהא אדם דן אומדות דרש משה מק"ו מה אם פסח שהיא מצוה יחידית נאמר בו (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו התורה שכל המצות כלולות בה על אחת כמה וכמה (שמות לב) ויחר אף משה וישלך מידינו את הלחת וישבר אתם תחת ההר. תני רבי ישמעאל הקב"ה אמר לו שישברם שנאמר (דברים י) ואכתב על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשונים אשר שברת אמר לו

דף כג, א פרק ד הלכה ה גמרא יפה עשית ששיברת. ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן הלחות היו אורכן ששה טפחים ורחבן שלשה והיה משה תפיש בטפחיים והקב"ה בטפחיים וטפחיים ריוח באמצע כיון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה לחוטפן מידו של משה וגברה ידו של משה וחטפן ממנו הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר (דברים לד) ולכל היד החזקה ייא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי. רבי יוחנן בשם רבי יוסה בר אביי א"ל הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה משה תופשן דכתיב (דברים ט) ואתפש בשני הלחות. תני בשם ר' נחמיה הכתב עצמו פרח ר' עזרה בשם ר' יהודה בי רבי סימון הלוחות היו משאוי ארבעים סאה והכתב היה סובלן כיון שפרח הכתב כבדו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו ובטל התמיד: רבי סימון בשם ר"י בן לוי בימי מלכות יון היו משלשלין להם שתי קופות של זהב והיו מעלין שני כבשים פעם אחת שילשלו להם שתי קופות של זהב והעלו להן שני גדיים באותה השעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו שני טלאים בלשכת הטלאים. על אותה השעה העיד ר' יודה בן אבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. וא"ר לוי אף בימי מלכות הרשעה הזאת

היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים ובסוף שילשלו להן שתי קופות של זהב והעלו להם שני חזירים לא הספיקו להגיעה למחצית החומה עד שנעץ החזיר וקפץ מארץ ישראל מ' פרסה כאותו השעה גרמו העונות ובטל התמיד וחרב הבית: והובקעה העיר. כתיב (ירמיהו לט) בתשעה לחדש הובקעה העיר ואת אמר הכין א"ר תנחום בר חנילאי קילקול חשבונות יש כאן הה"ד (יחזקאל כו) ויהי בעשתי עשרה שנה בא' לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלם האח מהו האח אין תימר בא' באב עדיין לא נשרף אין תימר בא' באלול ביום ולילה נפק בלדרה מן ירושלם ואתי לצור אלא קלקול חשבונות יש כאן. ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר למלך שהיה יושב ומחשב חשבונות באו ואמרו לו נשבה בנך ונתקלקלו חשבונותיו אמר יעשה זה ראש לחשבונות. רשב"ל אמרא למלך שהיה יושב ומחשב חשבונותיו באו ואמרו לו נשבה בנך ונתקדש אמר יעשה זה ראש לחשבונות. רבי מנא בעי ניחא נתקללו לשעבר דילמא להבא. בין כמ"ד בתשעה לחדש בין כמ"ד ב"ז מה ביניהון. כ"א יום מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב בהמ"ק. א"ר אבונה סימנא (ירמיהו א) מקל שקד אני רואה מה הלז הזה משהוא מוציא את ניצו ועד שהוא גומר את פירותיו כ"א יום כך מים שהובקעה העיר ועד יום שחרב הבית כ"א יום. מ"ד בטי' לחדש בא' באב חרב הבית מ"ד ב"ז בטי"ב חרב הבית. תני רשב"י ר"ע רבי היה דורש (זכריה ח) כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וגו'.

דף כג, ב פרק ד הלכה ה גמרא צום הרביעי זה י"ז בתמוז שנשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטומוס את התורה והעמיד צלם בהיכל צום החמישי זה ט"ב שבו חרב הבית בראשונה ובשנייה צום השביעי זה ג' בתשרי יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם צום העשירי זה י' בטבת שבו סמך מלך בבל על

ירושלים. הה"ד (יחזקאל כד) ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים. ואני אומר צום העשירי זה חמשה בטבת יום שבאת שמועה לגולה הה"ד (יחזקאל לג) ויהי בעשתי עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותינו בא אלי הפליט מירושלים לאמר הובקעה העיר אלא שביהודה מתעניין על המעשה ובגליות על השמועה. ר"ע דורש ראשון אחרון ואחרון ראשון ואני דורש ראשון ראשון ואחרון אחרון ואני רואה את דברי מדברי ר"ע: ושרף אפוסטומוס את התורה. איכן שרפה רבי אחא אמר במעברתא דלוד ורבנן אמרי במעברתא דטרלוסה: והעמיד צלם בהיכל. ואית תנייא תני הועמד מאן דאמר הועמד צלמו של מנשה מאן דאמר העמיד צלמו של אפוסטומוס מפני מה לא קבעו אינו תענית חיננא אביי דבר ינטה בשם רבי בנייה שלא קבלו רוב ציבור עליהם. א"ר יהושע בן לוי כל מה שנעשה בזה חזר וכל מה שנעשה בזה לא חזר. אמר ר' לוי כתיב (ויקרא יט) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואין מאור עיניו של אדם חוזר אלא לאחר ארבעים יום הדא הוא דכתיב (במדבר ו) ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגוי' וכתיב (שם) ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים. ר' זכריה חתניה דר' לוי לאילין טלייא דמיתפניי מן סיפרא ונפקין לון בספריי בו ביום נתאוו תאוה (במדבר יא) עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם ובשבעת ימי מרים (במדבר יב) ותסגר מרים מחוץ למחנה. ובארבעים יום של מרגלים (במדבר יג) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן וגוי' אתון אשכחינן עסיקין בהלכות חלה וערלה אמרו להן לארץ אין אתם נכנסין ואתם עסוקין בהלכות חלה וערלה מיד (במדבר יד) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה הוא אמר להן אתם בכיתם לפני בכייה של תפלות היו עתידין אתם לבכות בכייה של ממש (איכה א) בכה תבכה בלילה. תני ר'

שמעון בן יוחי כתיב (במדבר יא) וישמע משה את העם
בכה למשפחתיו וגוי על שש עריות שאסר להן משה
אמר לון אפילו כן מה חמיתון אמרין ליה (במדבר יד)
ארץ אכלת ישביה הוא כל קיריית דהוינן עלן תמן הוינן
משכחין מתין. אמר להן הקב"ה בטובה שעשיתי לכם
אמרתם ארץ אוכלת יושביה היא. כל קיריית דהוון
עלן בה הוה טב קרתא מיית עד דהוון מיטפלין ביה הוון
מיללין קרתא ונפקין לון ובר נש לא ידע בהון. ולא עוד
אלא דאמרתון (במדבר יג) ונהי בעינינו כחגבים וכן
היינו בעיניה'

דף כד, א פרק ד הלכה ה גמרא ידעין הויתון מה
דהוינא עבד לכון באפיהון א"ר שמעון בן לקיש דיברו
דברים כלפי למעלן (במדבר יג) כי חזק הוא ממנו אמרו
כביכול לא יכול להון. ר' לוי בשם ר' לוי בשם ר' חמא
בר חנינא (ירמיהו יא) לקול המולה גדלה לקול המולה
הגדולה שאמרת' הצית אש עליה ורעו דליותיו. תני ר'
יוסי אומר יום שחרב הבית היה מוצאי שבת ומוצאי
שמיטה ומשמרתו של יהויריב בטי' באב וכן בשני בזה
ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואמרין (תהילים צד)
וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם ה'
אלהינו. ר' שמעון בן לקיש בעא קומי ר' יוחנן מהו
לומר שיר בלא נסכים א"ל נישמענה מן הדא דתני בזה
ובזה היו הלויים עומדין על הדוכן ואומרים וישב
עליהם את אונם וגוי. ר' אבהו אמר איתפלגון ר' יוחנן
ורשב"ל ר' יוחנן אמר אומרים שיר בלא נסכים רשב"ל
אמר אין אומרים שיר בלא נסכים. התיב ר' יוחנן
לרשב"ל והתני בזה ובזה היו הלויים עומדים על הדוכן
ואומרים וישב עליהם את אונם א"ל רשב"ל מה את
שמע מינה א"ל מאחר שאלו נסכים היו זמנו של שיר
היה ר' יוחנן אמר שירו של יום רשב"ל אמר שירו של
אתמול. א"ר לוי יהויריב גברה מירון קרתה מסרביי
מסר בייתא לשנאייא. א"ר ברכיה יהויריב יה הריב
עם בניו על שמרו וסרבו בו. ידעיה עמוק ציפורים ידע
יה עצה עמוקה שבלבם והגלם לציפורין: נלכדה

ביתר. ר' הוה דרש עשרין וארבעה עבדין (איכה ב) בלע
ה' ולא חמל ור' יוחנן דרש אשיתין. ור' יוחנן יתיר על
ר' אלא ע"י דרבי הוה סמיך לחרבן בית מקדשא הוה
תמן סבין נהירין והוה דרש ואינין בכין ומשתתקין
וקיימין לון. תני א"ר יהודה בן ר' אלעאי ברוך ר' היה
דורש (בראשית כז) הקול קול יעקב והידיים ידי עשו
קולו של יעקב צווח ממה שעשו לו ידי עשו בביתר. תני
ר' שמעון בן יוחי עקיבה ר' היה דורש (במדבר כד) דרך
כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב. ר' עקיבה כד הוה חמי
בר כוזבה הוה אמר דין הוא מלכא משיחא א"ל ר' יוחנן
בן תורתא עקיבה יעלו עשבים בלחיך ועדיין בן דוד לא
יבא. א"ר יוחנן קול אדריינוס קיסר הורג בביתר
שמונים אלף ריבוא. א"ר יוחנן שמונים אלף זוג של
תוקעי קרנות היו מקיפין את ביתר וכל אחד ואחד היה
ממונה על כמה חיילות והיה שם בן כוזבה והיה לו
מאתים אלף מטיפי אצבע. שלחו חכמים ואמרו לו עד
אימתי אתה עושה את ישראל בעלי מומין אמר להן וכי
היאך איפשר לבדקן. אמרו לו כל מי שאינו רוכב על
סוסו ועוקר ארץ מן לבנון לא יהיה נכתב באיסרטיא
שלך היו לו מאתים אלף כך ומאתים אלף כך וכד דהוה
נפק לקרבא הוה אמר ריבוניה דעלמא לא תסעוד ולא
תכסוף (תהילים ס) הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא
בצבאותינו שלש שנים ומחצה עשה אדריינוס מקיף על
ביתר. והוה ר' אלעזר המודעי יושב על השק ועל האפר
ומתפלל בכל יום ואומר רבון העולמים אל תשב בדין
היום אל תשב בדין היום בעא אדריינוס מיזל
ליה. אמר ליה חד כותיי לא תיזיל לך דאנא חמי מה
מיעבד ומשלים לך מדינתא עאל ליה מן ביבא
דמתינתא עאל ואשכח רבי אלעזר המודעי קאים
מצלי. עבד נפשיה לחיש ליה בגו אודניה חמוניה בני
מדינתא ואייתוניה גבי בן כוזבא. אמרון ליה חמינן
ההן סבא משתעי לחביבך אמר ליה מה אמרת ליה ומה
אמר לך אמר ליה אנא אמר לך מלכא קטל לי ואי לא
אנא אמר לך את קטל יתי טב לי מלכא קטל יתי ולא
את אמר ליה אמר לי דאנא משלים מדינתאי. אתא

גבי רבי אלעזר המודעי אמר ליה מה אמר לך הדין כותייה אמר ליה לא כלום מה אמרת ליה אי"ל לא כלום

דף כד, ב פרק ד הלכה ה גמרא יהיב ליה חד בעוט וקטליה. מיד יצאת בת קול ואמרה (זכריה יא) הוי רעי האליל עזבי הצאן חרב על זרועו ועל עין ימינו זרועו יבוש תיבש ועין ימינו כהה תכהה הרגת את רבי אלעזר המודעי זרוען של כל ישראל ועין ימינם לפיכך זרועו של אותו האיש יבש תיבש ועין ימינו כהה תכהה. מיד נלכדה ביתר ונהרג בן כזובה אתין טעינון רישיה גבי אדריינוס אמר לון מאן קטל הדין אמר ליה חד כותייה אנא קטלתיה אמר לי חמי לי פטומיה חמי ליה פטומיה. אשכח חכינה כרוכה עליו אמר אילולי אלהא דקטלי מאן הוה יכיל קטלי וקרא עליו (דברים לב) אם לא כי צורם מכרם והי הסגירם והיו הורגין בהם והולכין עד ששקע הסוס בדם עד חוטמו והיה הדם מגלגל סלעים משאוי מי סאה עד שהלך הדם בים ארבעת מיל אם תאמר שהיא קריבה לים והלא רחוקה מן הים ארבעים מיל אמרו שלש מאות מוחי תינוקות מצאו על אבן אחת ומצאו שלש קופות של קצוצי תפילין של תשע תשע סאין ויש אומרים תשע על שלש שלש סאין. תני רשב"ג אומר חמש מאות בתי סופרים היו בביתר והקטן שבהן אין פחות מחמש מאות תינוקות. והיו אומרים אם באו השונאים עלינו במכתובים הללו אנו יוצאין עליהן ומנקרים את עיניהם וכיון שגרמו עונות היו כורכים כל אחד ואחד בספרו ושורפין אותו ומכולם לא נשתייר אלא אני. וקרא על גרמיה (איכה ג) עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי כרם גדול היה לאדריינוס הרשע שמונה עשר מיל על שמונה עשר מיל כמן טיבריא לציפורי והקיפו גדר מהרוגי ביתר מלא קומה ופישוט ידים ולא גזר עליהם שיקברו עד שעמד מלך אחר וגזר עליהם שיקברו. אמר רב חונה משניתנו הרוגי ביתר לקבורה נקבעה הטוב והמטיב הטוב שלא נסרחו והמטיב שניתנו לקבורה. תני ר' יוסי אומר נ"ב שנה עשת ביתר

לאחר חרבן בהמ"ק ולמה חרבה על שהדליקה נירות
לאחר חורבן בהמ"ק. ולמה הדליקה נירות שהיו
בוליוטי ירושלים יושבים באמצע המדינה. וכדו דהוון
חמין בר נש סליק לירושלם הוון אמרין ליה בגין
דשמעינן עלך דאת בעי מתעבדה ארכינטס ובולבוטס
והוא אמר לון לית בדעתי. בדיל דשמעינן עלך דאת בעי
מזבנה אוסייא דילך והוא אמר לון לית בדעתי והוה
חבריה א"ל מה את בעי מן דין כתוב ואנא חתם והוה
כתוב וחבריה חתם. והוון משלחין אוניתא לבר בייתה
ואמרין ליה אין אתא פלניא מעול לאוסייא דידיה לא
תשבקיניה דהיא זבינה גבן. וכיון דהוה שמע מינהוון כן
הוה אמר הלוואי איתבר רגליה דההוא גברא ולא סלק
לירושלם הדא היא דכתיי (איכה ד) צדו צעדינו מלכת
ברחבותינו. צדו צעדינו אצדי אורחתיה דההוא
בייתא. קרב קצינו קרב קיציה דההוא בייתא. מלאו
ימינו מלא יומיי דההוא בייתא. אוף אינון לא נפקין
טבאות (משלי יז) שמח לאיד לא ינקה. שני אחים הוון
בכפר חריבה והוון רומים אזלין עליהוון ומקטלין לון
ואמרין כל סמא דמילתא נייתי כלילא על
רישיהוון. אמרין מבדקינן אוף חד זמן מנפקין פגע ביה
חד סב אמר לון ברייכון סעודינכון אמר לא יסעיד ולא
יסמוך (תהילים ס) הלא אתה אלהים זנחתנו. שני
ארזים היו בהר המשחה תחת אחד מהן היו מוכרין
ארבע חנויות טהורות והאחד היו מוציאין ממנו
ארבעים סאה גוזלות בכל חדש וחדש ומהן היו
מספיקין קינים לכל ישראל טור שמעון הוה מפיק תלת
מאוון דגרבין דמרקיע לקייטא כל ערובות
שובא. ולמה חרב יש אומר מפני הזנות וי"א שהיו
משחקין בכדור. עשרת אלפים עיירות היו בהר המלך
ולר' אלעזר בן חרסום אלף מכולם וכנגדן אלף ספינות
בים וכלהם חרב. שלש עיירות היה קטמוס שלהן עולה
לירושלם בעגלה. כבול ושיחין ומגדול
צבעיאי. ושלשתן חרבו כבול מפני המחלוקת שיחין
מפני כשפים ומגדל צבעיאי מפני הזנות. שלשה כפרים
כל אחד ואחד היה מוציא כפליים כיוצאי מצרים כפר

ביש וכפר שיחלייא וכפר דיכריא. ולמה הוא קרי לון
כפר ביש דלא הוון מקבלין לעבורא ולמה הוא קרי לון
כפר שיחלייא דהוון מרביין ביניהון כאילין תחלוסייא
ולמה הוא קרי לון כפר דיכריא דהוון כל נשיהון ילדן
דיכרין. אי לא הוות חדא מינהון נפקא מן תמן לא
הוות ילדה נקבה. א"ר יוחנן שמונים זוגים אחים
כהנים נישאו לשמונים זוגות אחיות כהנות בלילה אחד
בהדא גופנא חוץ מאחים בלא אחיות מאחיות בלא
אחים חוץ מלויים חוץ מישראל. אמר ר' יוחנן שמונים
חנויות של אורגי פלגס היו במגדל צבעייתא אמר רבי
חייה בר בא שמונים חנויות של מוכרי טהרות היו בכפר
אימרא. רבי ירמיה בשם רבי חייה בר בא שמונים

דף כה, א פרק ד הלכה ה גמרא שדות של מתכת היו
בשיחין אמר ר' ינאי שידה לא היתה בימינו. רבי זעירה
בשם רב חונא אומר היא היתה קטנה שבמשמרות
והיא היתה מוציאה שמונים וחמשה אלף פירחי כהונה
אמר רבי יוחנן שמונים אלף פירחי כהונה נהרגו על דמו
של זכריה. רבי יודן שאל לרבי אחא איכן הרגו את
זכריה בעזרת הנשים או בעזרת ישראל אמר לו לא
בעזרת ישראל ולא בעזרת הנשים אלא בעזרת
הכהנים. ולא נהגו בדמו לא כדס האיל ולא כדס הצבי
תמן כתיב (ויקרא יז) ושפך את דמו וכסהו בעפר ברכס
הכא (יחזקאל כד) כי דמה בתוכה היה על צחיח סלע
שמתהו. כל כך למה להעלות חימה ולנקם נקם נתתי
את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות. שבע עבירות
עברו ישראל באותו היום הרגו כהן ונביא ודיין ושפכו
דם נקי וטימאו את העזרה ושבת ויום הכיפורים
היה. וכיון שעלה נבוזראדן לכאן ראה את הדם תוסס
אמר להן מה טיבו של זה אמרו לו דם פרים וכבשים
ואילים שהיינו מקריבין על גבי המזבח מיד הביא פרים
ואילים וכבשים ושחטן עליו ועדיין הדם תוסס וכיון
שלא הודו לו תלו תליין בגרדון אמרו הואיל והקב"ה
רוצה לתבוע דמו מידינו. אמרו לו דם כהן ונביא ודיין
הוא שהיה מתנבא עלינו כל מה שאתה עושה לנו

ועמדנו עליו והרגנוהו מיד הביא שמונים אלף פירחי כהונה ושחטן עליו ואדיין הדם תוסס. בההוא שעתא נזף ביה א"ל מה את בעי נובד כל אומתך עלך. מיד נתמלא הקב"ה רחמים ואמר מה אם זה שהוא בשר ודם ואכזרי נתמלא רחמים על בני אני שכתוב בי (דברים ד) כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבתיך על אחת כמה וכמה מיד רמז לדם ונבלע במקומו. אמר רבי יוחנן שמונים אלף פירחי כהנה ברחו להם לתוך קלתותים של בית המקדש וכולהם נשרפו. ומכולם לא נשתייר אלא יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול שנאמר (זכריה ג) הלא זה אוד מצל מאש. א"ר יוחנן שמונים אלף פירחי כהונה תוך חיילותיו של נבוכדנצר והלכו להן אצל ישמעאלים אמרון לון הבו לן נישתי דאנן צחיי הביאו לפנין מיני מלוחים ונודות נפוחות אמרון לון אכלון ואתון שתיי וכיון דהוה חד מינהון שרי זיקא ויהיב ליה גו פומיה הוה רוחא נפק והוה חנק ליה. הדא הוא דכתיב (ישעיהו כא) משא בערב מטול רב בערבייה ביער בערב תלינו מי נתונים ביער הלבנון בערב תלינו אלא ארחות דדנים כן ארחון דבני דודיא עבדין ישמעאל שצמא לא (שם) לקראת צמא התיו מים. (בראשית טז) ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים לא מן טיבותכון אתון לגביכון כי מפני חרבות נדדו מפני חרב נטושה שלא רצו לשמר את שמיטיהם כמה דאת אמר (שמות כג) והשביעית תשמטנה ונטשתה. ומפני קשת דרוכה שלא רצו לשמר שבתותיהם כמה דאת אמר (נחמיה יג) בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גתות בשבת. ומפני כובד מלחמה שלא רצו להלחם במלחמתה של תורה כמה דאת אמר (במדבר כא) על כן יאמר בספר מלחמת ה'. אר"י מגבת ועד אנטיפריס ששים רבוא עיירות היו הקטנה שבהן היא היתה בית שמש דכתיב בה (שמואל א ו) ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' וגו' ואילו מרוח אחת היו אין את מבצע לה קניי לא נסייה אמר רבי חנינה קפצה לה ארץ ישראל. אמר רבי זעירה בוא וראה מה חציפה הוא

ארץ ישראל שהיא עושה פירות מה היא עושה פירות
תרין אמורין חד אמר מפני שמזבלין אותה וחורנה
אמר מפני שהופכין את עפרה עובדא הוה בחד דהוה
קאים זרע בהדא בקעת ארכל וכבש ידיה ונפק עפרא
יקידא ואוקיד זרעא. תני רבי יוסי אומר חמישים
ושתים שנה לא נראה עוף טס בארץ ישראל מה טעמא
(ירמיהו ט) מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו. אמר
רבי חנינא קודם לארבעים שנה עד שלא גלו ישראל
לבבל נטעו תמרים בבבל על ידי שיהו להוטים אחר
מתיקה שהיא מרגלת הלשון לתורה. א"ר חנינא בריה
דר' אבהו שבע מאות מיני דגים טהורים ושמונה מאות
מיני חגבים טהורים ולעוף אין מספר כולהם גלו עם
ישראל לבבל וכשחזרו כולהם חזרו עמהן חוץ מן הדג
הנקרא

דף כה, ב פרק ד הלכה ה גמרא שיבוטא. ודגים היאך
גלו ר' חונה בר יוסף אמר דרך התהום גלו ודרך התהום
חזרו. א"ר יוחנן אשרי מי שהוא רואה במפלתה של
תרמוד שהיא היתה שותפת בחרבן הבית ראשון
ובחרבן הבית השני בחרבן ראשון העמידה שמונים
אלף קשים ובחרבן השני העמידה שמונת אלפים
קשטים: ונחרשה העיר. חרש רופוס שחיק עצמות את
ההיכל:

דף כה, ב פרק ד הלכה ו משנה משנכנס אב ממעטין
בשמחה שבת שחל ט' באב להיות בתוכה אסורין
מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת
ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין לא יאכל
בשר ולא ישתה יין רשב"ג אומר ישנה רבי יהודה
מחייב בכפיית המיטה ולא הודו לו חכמים:

דף כה, ב פרק ד הלכה ו גמרא אמר ריב"ל הדא דאת
אמר בבניין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה סותרו
ובונהו אמר שמואל בכותלא דגניי. בי רבי בא בר כהן
אמר קומי רבי יוסי רבי אחא בשם רבי יעקב בר אידי
אסור לארס אשה בע"ש הדא דאת אמר שלא לעשות

סעודת אירוסין הא לארס יארס. שמואל אמר אפי' בט"ב יארס שלא יקדמנו אחר. מחלפה שיטתיה דשמואל תמן הוא אמר (תהילים סח) מושיב יחידים ביתה (תהילים סב) במאזנים לעלוי' המה מהבל יחד והכא הוא אמר הכין אלא שלא יקדמנו אחר בתפלה. אפילו כן לא קיימה. א"ר יונה הדא דאת אמר מרוח ומלבוש ברם מרוח ומתקנה. כן אנן אמרינן הדין קצרה אסור ליה מיעבד עיבדתיה. מתני' פליגא על ר' יונה שבת שחל ט' באב להיות בתוכה אסורין מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת רבי יונה בשם רב המנונא לתספורת הושבה. רבי בא בר כהן אמר קומי ר' יוסה רבי אחא בשם ר' אבהו ט' באב שחל להיות בשבת שתי שבתות מותרות לאחריו מהו רבי יוחנן אמר לאחריו אסור רשב"ל אמר לאחריו מותר דרשה רבי חייה בא בר לציפוראיי ולא קבלון עליהון. א"ר אימי לר' יסי ואין בן אחוי של ר' חייה הגדול חלוק עליו. א"ל בפירוש פליגין רבי יוחנן אמר לאחריו אסור רשב"ל אמר לאחריו מותר מה עבד לה רשב"ל פתר לה ט' באב שחל להיות בשבת ולית שמע מינה כלום. רבי יצחק בן אלעזר מן דהוה תשעה באב נפק הוה מכריז ופתחון ספרייא ומאן דבעי יספר כתיב (הושע ב) והשבת כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה דרומאי נהגין חגה צפוראיי נהגין חדשה טיבריאיי נהגי שבתה חזרין רבנן דטיבריא למינהוג כרבנן דציפורין. ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא בדין היה שיהו מתענין בעשירי שבו נשרף בית אלהינו ולמה בתשיעי שבו התחילו הפורענות ותני כן בשביעי נכנסו לתוכו בשמיני היו מקרקרין בו בתשיעי הציתו בו את האור ובעשירי נשרף. רבי יהושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי רבי אבון ציים תשיעי ועשירי רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי. ר' בא בר זבדא בשם רבי חנינה ביקש רבי

דף כו, א פרק ד הלכה ו גמרא לעקור ט' באב ולא הניחו לו אמר לו רבי לעזר עמך הייתי ולא איתאמרת הכי

אלא ביקש רבי לעקור ט' באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו אמר הואיל ונדחה ידחה אמרו לו ידחה למחר. וגזי ליה ההיא דתנינן תמן רבי יוחנן בן ברוקה אומר על שניהן הוא אומר (בראשית א) ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורובו וגו'. רבי לעזר בשם רבי חנינה הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה א"ל רבי בא בר זבדא עמך הייתי ולא איתאמרת אלא אם היתה תובעת להינשא הדין עמה וקרא עליהון (קוהלת ד) טובים השנים מן האחד. מהו ישנה יחלף אין הוה יליף אכיל ליטרא דקופד ייכול פלגא אין הוה יליף שתי קסט דחמר ישתה פלגא אמר רבי יוחנן ובלבד עיקר סעודת תשעה באב אמר רב הושעיה ובלבד משש שעות ולמעלן. אמר רבי יוסי תרתיהון לקולא אכל סעודת תשעה באב משש שעות ולמטן אפילו עולה על שלחנו כסעודת שלמה מותר אכל סעודתו משש שעות ולמעלן אפילו עולה על שלחנו כסעודת שלמה בשעתו מותר. תני ט' באב שחל להיות ערב שבת וכן ערב ט' באב שחל להיות בשבת אפילו עולה על שולחנו כסעודת שלמה בשעתו מותר. רב מן דהוה אכל כל צורכיה הוה צבע פיסתיה בקיטמא ואמר זו היא עיקר סעודת ט' באב לקיים מה שנאמר (איכה ג) ויגרס בחצץ שני הכפישני באפר. יאות אמר רבי יהודה מה טעמון דרבנן. עשו כמי שמתו מוטל לפניו אינו לא כופה את מיטתו ולא ישן על גבי מיטה כפויה :

דף כו,א פרק ד הלכה ז משנה אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים שבהן בני ירושלם יוצאין בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו כל הכלים טעונין טבילה ובנות ירושלם יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרו' בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה וכן הוא אומר (שיר השירים ג) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו' ביום חתונתו זו מתן תורה וביום שמחת לבו זה בניין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו :

דף כו,א פרק ד הלכה ז גמרא ניחא ביום הכיפורי
שהוא כפרה על ישראל בט"ו באב למה. ר' יעקב בר
אחא בשם ר' יסא שבו זמן קיצה יפה לעצים שכל עצים
שהן נקצצין בו אינן עושין מאכולות כהיא דתנינן תמן
כל עץ שנמצא בו תולעת פסול מעל גבי המזבח. רב
חייה בר אשי בשם רב שבו התיר הושע בן אלה
פריסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים. כהנא
שאל לרב כל הדא טיבותא רבתא עבד וכתוב ביה
(מלכים ב טז) עליו עלה שלמנאסר מלך אשור אמר ליה
על ידי ששמט את הקולר מצוארו ותלוי בצואר הרבים
לא אמר כל עמא יסקון אלא מאן דבעי מיסוק
יסוק. רב שמואל בר רבי יצחק ואמרין לה בשם ר'
שמואל בר נחמן

דף כו,ב פרק ד הלכה ז גמרא שבו הותרו שבטים לבוא
זה בזה דכתיב (במדבר לו) ולא תסב נחלה לבני ישראל
ממטה אל מטה אחר כי איש בנחלת מטה אבותיו
ידבקו בניי וכתוב (שם) וכל בת ירשת נחלה ממטות
בניי וגו'. וכי איפשר לבת לירש שני מטות תיפתר
שהיה אביה משבט אחר ואמה משבט אחר. ורבנן
אמרי שבו הותר שבטו של בנימין לבוא בקהל דכתיב
(שופטים כח) ארור נתן אשה לבנימן מקרא קראו
וקירבוהו מקרא קראו וריחקוהו. מקרא קראו
וקירבוהו (בראשית מח) אפרים ומנשה כראובן ושמעון
יהיו לי מקרא קראו וריחקוהו (בראשית לה) גוי וקהל
גוים יהיה ממך ומלכים מחלצוך יצאו ואדיין לא נולד
בנימן. ר' אבון אומר שבו בטל החפר. וא"ר לוי בכל
ערב ט"ב היה משה מוציא כרוז בכל המחנה ואומר צאו
לחפר צאו לחפר והיו יוצאין וחופרין להן קברות
וישינים ובשחר היו עומדין ומצאין עצמן חסירים ט"ו
אלף ופרוטרוט ובשני האחרוני עשו כן ועמדו ומצאו
עצמן שלימים. אמרו דילמא דעטינן בחושבנה וכן ביי
וביי"א וביי"ב וביי"ג וביי"ד ובט"ו כיון דאשלם זיהרא
אמרו דומה שביטל הקב"ה אותה הגזירה קשה מעלינו
ועמדו ועשו יו"ט: כל הכלים טעונין טבילה ובנות

ישראל יוצאות וחולות בכרמים. ר' ינאי בי ר' ישמעאל
אמר ואפ"י נתונים בתיבה נתונים בתיה ואת אמר
הכן. מתוך שאת עושה כן הוא משאילן: ומה היו
אומרת שא נא עיניך בנוי תן עיניך במשפחה
וכו'. היתה בתו של מלך שואלת מבתו של כ"ג בתו של
כ"ג שואלי מבתו של מלך הכאורות היו אומרות אל
תתן עיניך בגוי והנאות היו אומרות תן עיניך
במשפחה. וכן הוא אומר צאינה וראינה בנות ציון
במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו זו
מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש
שיבנה במהרה בימינו אמן: